

Dubel

1955 7 1

143

122-221. 10-11. 122-221.

ZBIÓR CIEKAWY

XIV. TABLIC

NUMIZMATYCZNYCH

RYTYCH NA MIEDZI.

PRZEZ

TADEUSZA CZACKIEGO

WILNO

1844.

Nakładem Rubena Rafałowicza Księgarza Wileńskiego.

W Drukarni M. Zymelowicza Typografa.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

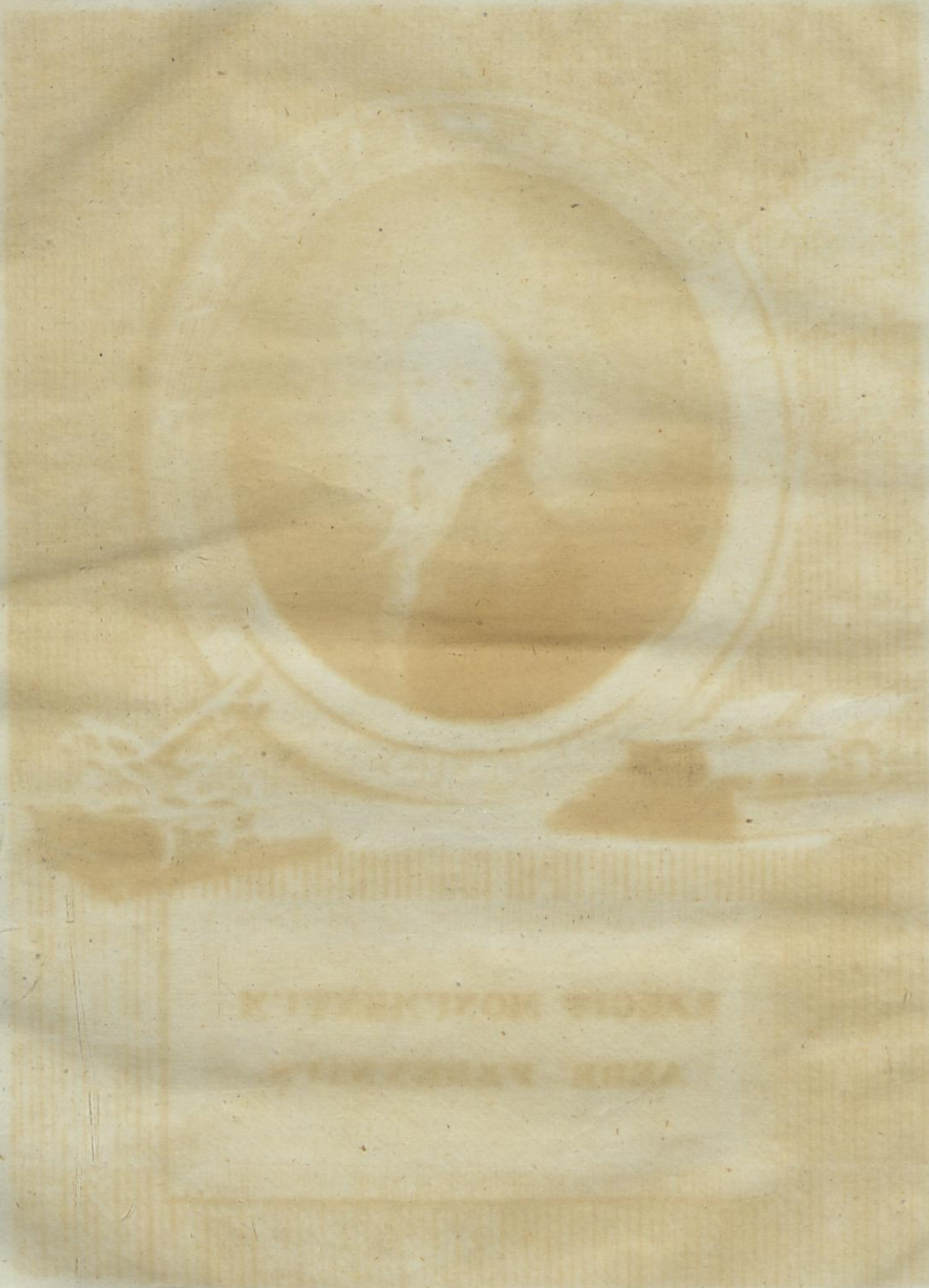
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

505 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

ZBIÓR CIEKAWY

XIV TABLIC NUMIZMATYCZNYCH

rytych na miedzi.

Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or address.

Lezger pinx.
Dedié a son Excellence Monsieur le Comte
Czacki Ec: Ec:
par son très humble & très
obéissant serviteur J. Ligber.

19557 1

ZBIÓR CIEKAWY

XIV TABLIC NUMIZMATYCZNYCH

RYTYCH NA MIEDZI,

**ZAWIERAJĄCYCH WIZERUNKI NUMIZMATÓW POLSKICH OBUSTRONNIE
WYDANYCH PRZY DZIELE:**

TADEUSZA CZACKIEGO;

W OGÓLE SZTUK 215 I ORYENTALNYCH SZTUK 10;

Z dodaniem ich opisu szczegółowego, tudzież z załączeniem XIII. tablic
ważnych dla starożytności polskich pod względem paleografii używanej w najdaw-
niejszych dyplomatach, poczynwszy od r. 1185; zawierających między innemi
fac simile podpisów królów polskich,

Z PORTRETEM TADEUSZA CZACKIEGO.

WILNO

NAKŁADEM RUBENA RAFAŁOWICZA KSIĘG. WILEN.

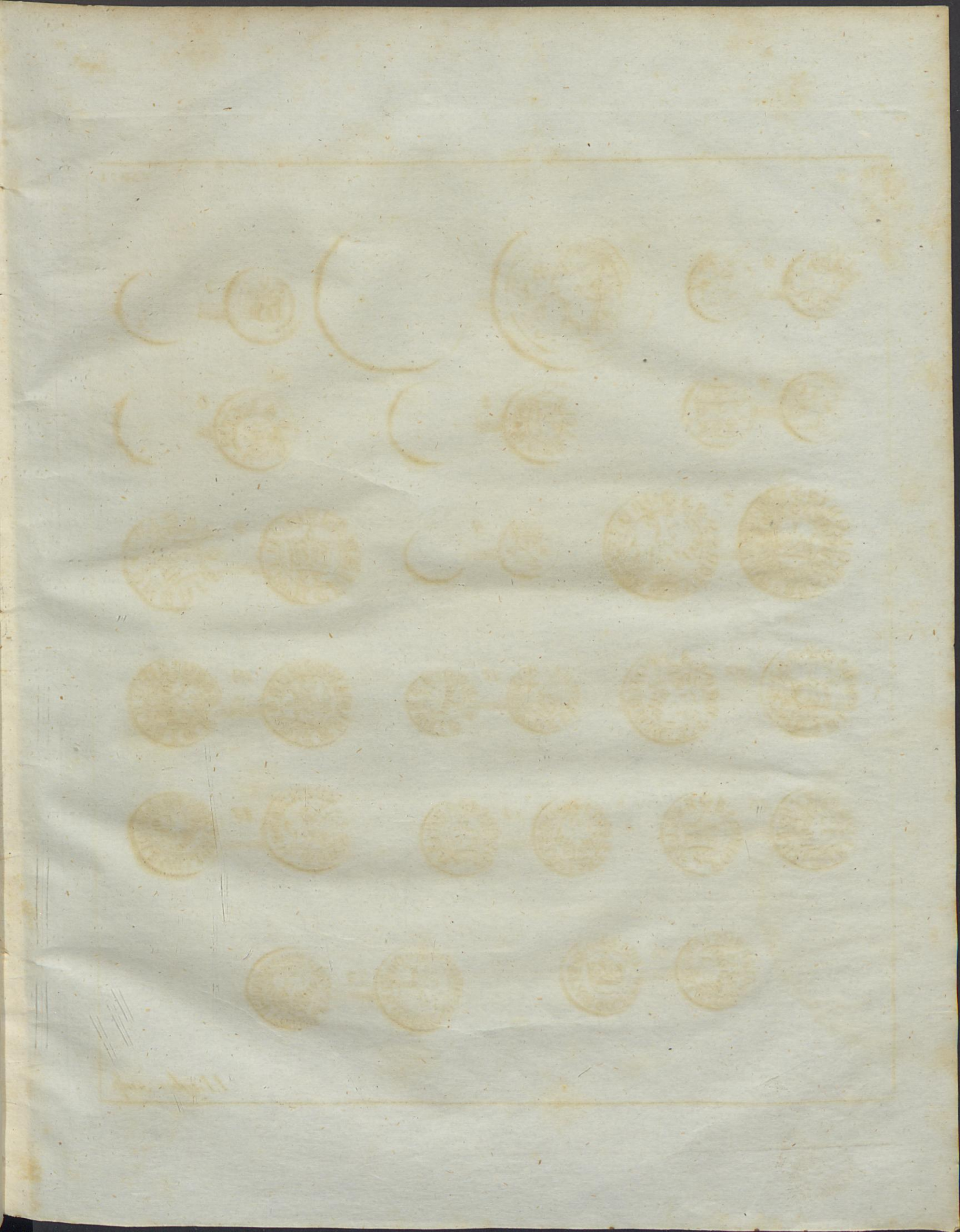
w Drukarni M. Zymelowicza Typografa.

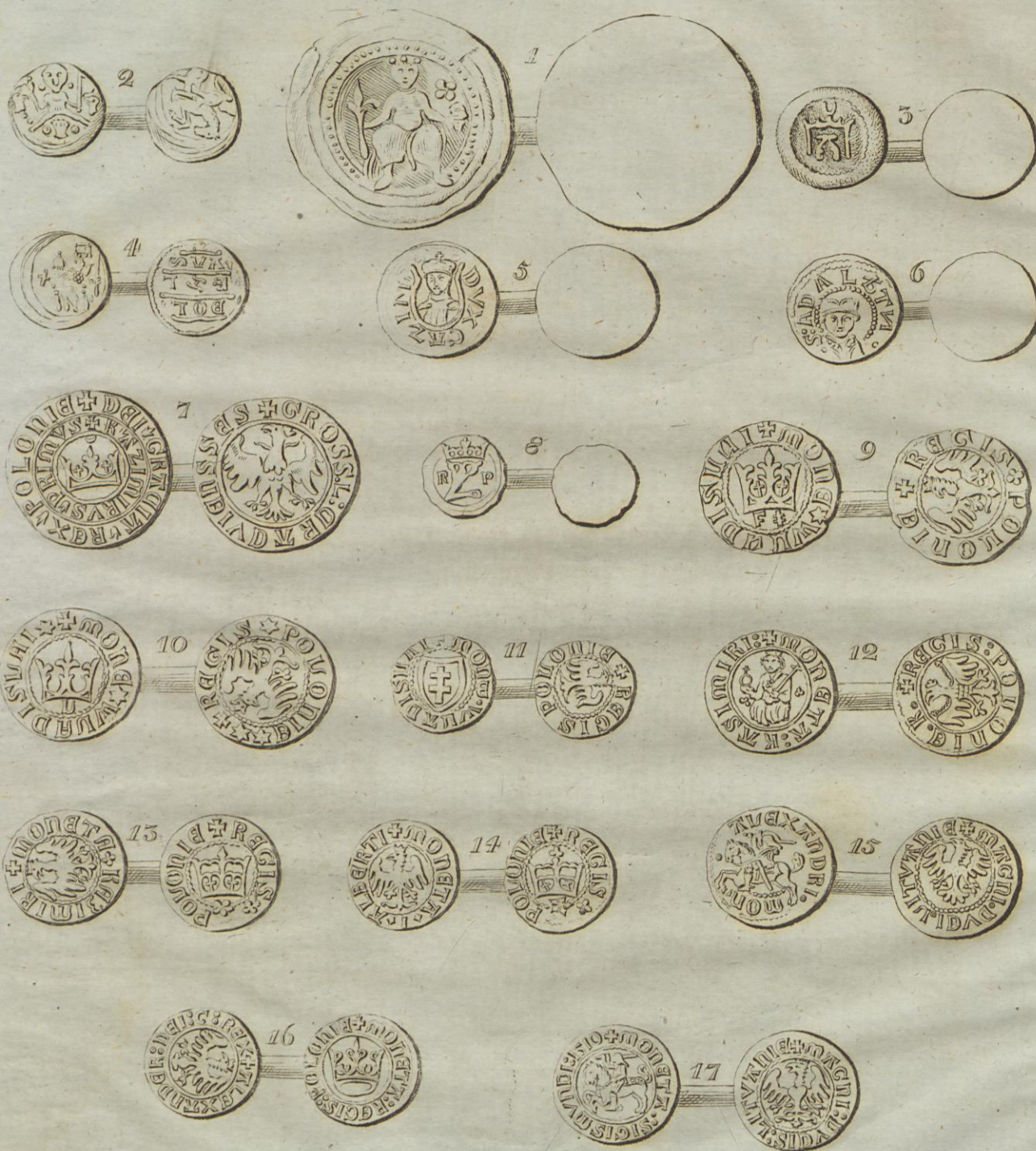
1844.

Pozwolono drukować pod warunkiem złożenia po wydrukowaniu egzemplarzy prawem
przepisanych w Komitecie Cenzury.

Wilno, 1844 roku 21 Lutego.

Cenzor, JAN WASZKIEWICZ.

WYKŁAD

TABLIC MONET POLSKICH I LITEWSKICH.

TABLICA PIERWSZA.

Liczbą 1. Strona Główna (*). Kobiecia postać osoby siedzącej, zdaje się wyobrażać *Dzedzylia* Boginią kwiatów i lasów, trzyma w ręku lilią polną (a) przy niej jest róża, w drugiej ręce naczynie do wody, a na głowie ma właściwą sobie koronę z bławatków, szata jej zdaje się być uszyta z kory drzewa (b).

S. O. Nie wyobraża gdyż to jest *Moneta bracteata* t. j. blaszkowa, takie pieniążki z jednej strony na cienkiej blaszce wybite miały na jednej stronie obraz panującego albo jakiego świętego lub krzyż, na drugiej nie miały żadnego napisu.

L. 2. **S. G.** Zdaje się wyobrażać Boga *Thora* (c) trzyma on w jednym ręku berło, a w drugim piorun. Koło niego są sępie głowy, gdyż sępy były nieodstępnymi towarzyszami północnych rycerzów, którzy ciała pobitych nieprzyjaciół tym drapieżnym ptakom dawali na pastwę. Pod nogami znak niejako *kadtubu* ludzkiego, jak na różnych greckich i sycylijskich monetach. Kropek siedm są znakiem wartości jak i na rzymskich *Quadransie*, *Dodransie*, i innych cząstkach całego assu, to być mogło siódmą częścią *Merku Fińskiego*.

- (*) Dla skrócenia te będą znaki: *Strona Główna S. G.* *Strona Odwrotna S. O.* *Liczbą L.*
- (a) Ta lilia polna ma podobieństwo do *Lotos Isyaca*, które w Egipcie było oznaką mocy i władzy. Ta roślina rzeki Nilu, okazująca się przy wschodzie słońca, a kryjąca się przy zachodzie, poświęcona była także różnym Bóstwom w innych krajach. Korona Herakliusza, o której Konstantyn Porfirogenit rzecz czyni. Różne pamiątki, które Maffei *in Verona Illustrata* wymienia. Znak władzy użyli potem Królowie. Ptolomeuszów, niektóre Syryjskie i *Gnostyczne* czyli *Abrazów* monety mają to wyobrażenie. Obelisk słoneczny Augusta wystawia wiele osób siedzących z długimi berłami, na których jest *Lotos* w dziwnym podobieństwie z liliami, których znaczenie mogło wielu panującym się podobać, iż w swoje włożyli je herby. Ten sam *Lotos*, był mianem za pierwszy materiał do *Alchimii* jak nasz *Sandivogius* o tém namienia. Zdaje się jednak z samego wyobrażenia, że ta moneta nie jest polerowanych narodów, zatem znak ten jest prostą polną lilią, a nie rośliną Nilu.
- (b) Kiedy wydana zostanie *Mythologia Sarmatów*, i *Celtów*, będzie czytelnik widział stosunek tych dwóch, iż tak rzekę pierwotnych narodów; dziejów ubóstwionych bajek: i o *Dzedzylu* niektórych pamiątkach będzie dostrzegał świadectwa.
- (c) Thor. Bóg Skandynawski.

S. O. Wyobraża rycerza na koniu, znak dość pospolity na północnych pieczęciach, i monetach. Litwa i Rossja zachowały Pogoń za herb narodowy. Liczba 3. S. G. Wyobraża bramę na której zdaje się być przewrócony róg jeleni. Mógł ten pieniądz do którego z miast słowiańskich należeć. Są niektóre mniemania, że były takie pieniądze miasta nad ujściem Odry leżącego *Heneda*, *Veneda* a teraz *Jagersberg*. Miano dobywać niektóre szczątki tego dawniej sławnego z handlu, a teraz w dawnej posiadzie piaskami zasypanego miasta.

S. O. Zadnego nie ma znaku.

Umieściliśmy te trzy monety, jako znajdujące w Litwie. Podobieństwa których do tłumaczenia użył uczony młodzian Stanisław Grabowski (*d*), do tego wykładu nie kładniemy za pewne twierdzenia, ani możemy się ośmielić kłaść je za narodowe litewskie; lecz gdy zdaje się, że kurs miały i u nas są znajdujące, umieścić na początku monet mialem za powinność.

L. 4. S. G. Siedzi osoba z nakrytą głową: trzyma w prawej ręce jabłko, w lewej ręce berło, na prawej stronie krzyż.

S. O. W trzech wierszach *BOLEZLAUS*.

Ten pieniądz jest różny od tego, który jest w Tablicy I. *Neueroefnetes Müntz-Cabinet* Joachima. Ten pieniądz jeżeli jest polski, należy pewnie do Bolesława Krzywoustego, lecz te które prosto mają napis *Bolezlaus* noszą cechę początku jedenastego wieku, znalezione w zwaliskach kościoła na Łysej-Górze nowe składają świadectwo, że są Bolesława I. Wiadomo jest bowiem, że Bolesław Chrobry jest tego kościoła fundatorem: a zwyczaj jeszcze teraz trwa, rzucania w fundamenta kościelne współczesnych pieniędzy.

L. 5. S. G. Pół osoby z kapeluszem xiażęcym na głowie, napis *DUX CAZYMirus*. Ten pieniądz jest *bracteatem*. Nie może podlegać wątpliwości, aby ten pieniądz do kogo innego jak do Kazimierza Sprawiedliwego należał.

L. 6. S. G. Pół osoby: napis *S. ADALBTUS*; *bracteate*. Ten pieniądz musi być bitym przez xiażąt polskich, albo jest jedyną pamiątką bicia monety przez Arcy-Biskupów gnieźnieńskich w końcu trzynastego wieku. To tylko można śmiało zapewnić, że jest bitym w Polsce.

L. 7. S. G. Korona. Napis między dwoma obwodami *KAZIMRUS-PRIMUS* + *REX POLONIAE*, między słowami są listy koniczyny.

S. O. Napis, *GROSSI L. ati CRACoVIENSES*.

Taki grosz był już wydany w dziele Mniszcha *Kazimierz Wielki*. Na pierwszy rzut oka zdaje się być niezwykłą trudnością, że Kazimierz Wiel-

(d) Członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie.

ki w porządku Panujących tego imienia trzeci, a drugi Król, (bowiem Kazimierza Sprawiedliwego, jak xiążęcia opuszczono) na tém pieniądzu jest pierwszym nazwany: lecz ta trudność się usuwa wspomnieniem, że on jest pierwszym co grosze Polskie bił. Są także szerokie Grosze *Pragenses* bite w Krakowie z napisem Kazimierza Wielkiego.

L. 8. S. G. Litera L. *udovicus* pod koroną. Bracteāt. Deverdeck w dziele *Silesia Numismatica* ten pieniądz przyswaja Ludwikowi królowi czeskiemu i węgierskiemu: a litery R. P. podług niego mają znaczyć imię i nazwisko mync-mistrza: lecz sama menniczna próba okazuje myłkę Deverdecka.

Po wysztychowaniu Tablicy dostałem monety, na której jest herb miasta Lwowa: Lew, z napisem *Moneta Russiae* i wielka litera *W*. Zdaje się, że ta moneta przez Władysława xiążęcia opolskiego nazywającego siebie Panem Rusi była bita, a zatem do epoki panowania Ludwika króla należy. Jest równie moneta z podobnym także napisem i herbem, tylko dodano Rex. Ten więc drugi pieniądz przez Władysława Jagiełłę dla Rusi bity był z wzoru pierwszego. Obiedwie te monety są nader rzadką pamiątką (e).

L. 9. S. G. W perłowym obwodzie korona, po prawej stronie *F. ulco* nazwisko podskarbiego, na lewej krzyż patryarchalny jako znak godności tytularnej *Vicarii* Papieża godności, którą wraz z Witoldem otrzymał. Napis *MONE: VLADISLAI* między temi słowami sześciogranna gwiazda.

Na S. O. *REGIS POLONIAE* i sześciogranna gwiazda. Ta gwiazda wyobraża tę gwiazdę, która trzech królów do żłobu Chrystusa prowadziła, tę uwagę czytałem w ułomkach współczesnego rękopismu. Ta moneta jest pół grosza.

Z Historyi monet wiadomo, jak często odmieniano stopę monety za tego panowania. Tu tylko dodać nieco winienem. Dostałem niedawno oryginał kompromissu sązonego przez Alexandra Witolda, między Władysławem Jagiełłą, a xiążętami mazowieckimi; w oskarżeniu przez Jagiełłę, że xiążęta mazowieccy bili monetę, nie mając do tego bicia udzielnej swobody. Witold uznał, że xiążęta mazowieccy nie bili monety i są wolni od zarzutu. Ten dowód przekonywa że w Mazowszu nie było oddzielnej wtenczas monety, tylko różny sposób rachowania monety to jest: 20 groszy na grzywnę liczną, nie na 48, jak w Polsce liczone.

(e) Jedną z tych monet wysztychować kazał JP. Doktor Arnold w dyssertacji Niemieckiej pod tytułem jednak polskim *Kopa za głowę*. Właśnie teraz jest w druku.

- L. 10. Na S. G. toż samo wyobrażenie, które jest na poprzedniczym, z tą różnicą, że podskarbiego Lasockiego jest pierwsza litera L.
- S. O. Tak jak pod Liczbą 9 z tém dodatkiem, że po słowie *Poloniae* jest dla ozdoby położonych dwie gwiazd. To jest pół grosza.
- Liczba 11 W perłowym obwodzie ukoronowana tarcza, w której jest patryarchalny królów węgierskich krzyż. Napis *MONETA WŁADISŁAI*.
- S. O. W podobnym obwodzie ukoronowany Orzeł z napisem *REGIS POLONIAE*. Ta moneta jest pół grosza czyli *Kwartnik* Władysława węgierskiego i polskiego króla.
- L. 12. S. G. W obwodzie między dwoma liśćmi konieczyny, siedzi ukoronowany król w fałdowanej sukni aż do kolan: w prawej ręce trzyma jabłko w lewej berło: napis *MONETA KASIMIRI*.
- S. O. Ukoronowany Orzeł, nad jego skrzydłami dwa liście z konieczyny. Napis *REGIS POLONIAE K*. Ta moneta więcej waży jak inne za tego panowania. Musiała więc być bita w początkach panowania, gdyż podczas wojny 1454 roku, była podlejsza, i jest niezmierniej rzadkości. Ta litera *K*. na takim pieniądzu który koronowaną osobę wystawia, kiedy takiego ubioru pierwsze i późniejsze nie mają monety i jest rzadka, stała się powodem do mniemania, że to jest koronacyjna moneta a ta litera *K*. znaczy *Koronati*; lecz kiedy wtenczas takiej koronacyjnej monety w Europie jeszcze nie było, ja tę wątpliwość, czy to jest koronacyjna moneta, czy pół grosza na którym litera *K*. oznacza miasto Kraków, w którym był bity, sądowi czytelnika zostawiam.
- L. 13. S. G. W obwodzie perłowym ukoronowany Orzeł: napis *MONETA KAZIMIRI*.
- S. O. W równym obwodzie korona, pod którą gwiazda. Napis *REGIS POLONIE*. Ta moneta jest pół grosza.
- L. 14. S. G. Tak jak pod liczbą 13. napis *MONETA J. ALBERTI* i gwiazda.
- S. O. Tak jak pod liczbą 13. Ta moneta jest pół grosza.
- L. 15. S. G. W obwodzie perłowym Pogoń litewska. Napis *ALEXANDRI* pod pogonią *MON:* eta.
- S. O. Polski Orzeł w podobnym obwodzie. Napis *MAGNI DUC: LITVANIAE*. Ta moneta jest pół grosza litewskiego.
- L. 16. S. G. Tak jak w l. 13. Napis *ALEXANDER: DEI G. REX*.
- S. O. Jak w li. 15. Napis *MONETA REGIS POLONIE*. Ta moneta jest pół grosza polskiego.
- L. 17. S. G. W perłowym obwodzie Pogoń litewska. Napis *MONETA: SIGISMUNDI 1510*.
- S. O. Jak pod li 15. Napis *MAGNI. DUCIS LITVANIAE*. To jest pół groszówka litewska.

TAB. II

J. Ortowski fecit.

Sejm litewski w Nowogródku 1508 roku w Metryki lit: T. IV w oryginale pag: 269, a w kopii p. 471 postanowił: że pół grosze polskie w Litwie mają być warte 4 pieniędzy litewskich, grosz zaś polski ośm pieniędzy litewskich. Ostrzega tenże sam sejm, że ta moneta do skarbu królewskiego przyjęta będzie, jednak jej tylko kurencyja do czasu jest dozwolona. W témże samém rozrządzeniu jest dwojaka cena różnych żywności, jedna na polską, druga na litewską monetę, w której 10 pieniędzy na grosz liczono. To prawo dowodzi, że taka sama proporcya 60—75 nie była nawet litewskiemu narodowi w ten czas miłą, a prawny stosunek jest ten sam, który był między monetami tych obudwóch państw daleko nawet później.

TABICA DRUGA.

Liczba 18. S. G. W obwodzie ukoronowany orzeł. Napis *SIGISMUNDUS DUX GLOGOVIE*.

S. O. Pogoń z liczbą roku 1506. Napis *KAZIMIRI R. POLONIE, NATUS*. Ta moneta jest glogowskiego xięstwa grosz, kiedy Zygmunt I. za życia i panowania braci był xiążęciem glogowskim.

Ta moneta nie jest właściwie polska, lecz gdy się odwoływano później do wewnętrznej jej wartości, gdy później w Szląsku złą bito monetę, dla tego ją umieściłem.

Na tej monecie pierwszy raz jest położony rok, lecz równie dopiero w Polsce za tego panowania zaczęto kłaść liczbę roku, na monetach.

L. 19. S. G. W obwodzie ukoronowany orzeł. Napis *MONETA SIGISMUNDI*.

S. O. Korona. Napis *REGIS POLONIE* 1509. Ta moneta jest pół grosza polskiego.

L. 20. S. G. W jedném obwodzie pod koroną w trzech wierszach *SIGISMUND PRIM*: po tych słowach róża, potem *REX POLONIE*, między dwiema różami herb podskarbiego Szydłowieckiego.

S. O. W obwodzie ukoronowany orzeł. Napis *MONETA REGNI POLONIE* 1528. Róża, między słowami gwiazdeczka. Ta moneta jest pół grosza polskiego.

L. 21. W obwodzie ukoronowanej pół osoby. Napis od prawej ręki *SIGIS: I. REX PO: DO: TOCI. PRUS.* róża.

S. O. Pruski orzeł, w obwodzie napis *GROS: COMU: TERR: PRUS:* 1530, między słowami róża. Ta moneta bita w Toruniu jest groszem pruskich ziem. Zygmunt I. bierze tytuł całych Prus, których część od

- 1525 roku była hołdowném xięstwem, a część należała do panowania, i użytku Polski.
- L. 22. S. G. W obwodzie nie koronowany orzeł. Napis *SIGISMU: I. REX PO: M. D. LITVA*.
- S. O. Pogoń, pod nią 1536. Napis *MONETA MAGni* Jagiełoński herb trzy wieże i we środku brama *DUCatus LITVA*: Kapelusz xiażący. między słowami trojkątowe punkta. To jest grosz Litewski.
- L. 23. S. G. Ukoronowanej pół osoby. Napis *SIGIS: I. REX POLO: DO: TO: PRUSS*: 1535. Róża.
- S. O. Pięciopolowa ukoronowana tarcza: w jedném polu orzeł polski, w drugim litewski, w trzecim ruski lew, w czwartém orzeł pruski, w piątém herb austriacki. Na prawej stronie *C. Cracovia*, po lewej ręce znak Szydłowieckiego podskarbiego. Napis *JUSTUS UT PALMA FLOREBIT*. Róża, między słowami liliowe krzyże. Ta moneta złota jest czerwony złoty.
- Herb austriacki umieszczony jest z rozkazu menicznej ordynacyi 1528. roku: *minutissimum insigne ponatur domus Austriacae*. Przyczyna jest prosta, że Elżbieta Matka Zygmunta I. była Austriaczką: i jej herbu używał. Za tém przykładem poszedł Zygmunt August, i w talarze 1533 i 1564 roku herbu Mediolaneńskiego Sforejów użył (f)
- L. 24. S. G. Ukoronowanej pół osoby jak pod li: 23; w podwójnym kwiatkowym obwodzie. Napis *SIGISM: P: REX POLONIE M. D. LITHV*. etc. 1533. Napis przedzielony jest pięcią herbami. Na końcu, i na początku jest orzeł polski, herb austrii, lew Rusi pruski orzeł, i pogoń Litewska.
- S. O. Pół osoby Zygmunta Augusta. Napis *SIG: AUG: SECUND: FILIUS REX POLON* etc. między temi słowami są herby tak jak na S. G: z tą tylką różnicą, że zamiast austriackiego herbu, jest herb królowy Bony.
- To jest medal wartości owczesnego talara, i między talary liczony. Należy do nadzwyczajnych rzadkości, i pierwszym jest całkowitym talarem. W 1528 bite są pół talary.
- L. 25. Pół osoby w powyższém sposobie. Napis *SIGISMUNI. REX POLO: DO: TOCI: PRUS*. i kwiatek.
- S. O. W ozdobnej tarczy orzeł pruski, potem VI. liczba groszy. Na prawej stronie T. na lewej litery znaczące Josta Ludwika Deciusza sław-

(f) Wiemy, że czerwone złote Alexandra są pierwszymi. Święty Stanisław jest na nich wybity, lecz ich nie widziałem, dla tego pierwszy czerwony złoty polski Zygmunta I. położyłem w Tablicy.

- negorządcy dochodów Zygmunta I Napis *GROSS AR. SEX DUP: TERR PRUSIE* 1535 i kwiatek. Między słowami konieczynne liście.
- To jest w Toruniu bita sześciogroszówka. W innym nieco sposobie wybitą patrz w Joachimie i w Hartknochu.
- L. 26. S. G. Taż sama co pod liczbą 25.
- S. O. Herb miasta Gdańska trzymany przez dwa lwy. Napis *GROSS AR. SEX DUP: CIVI. GEDA* 1539, i kwiecista gwiazda. To jest Gdańska szesciogroszówka.
- L. 27. S. G. W obwodzie pruski orzeł. Napis jak pod liczbą 25.
- S. O. Herb miasta Elbląga, nad nim liczba VI. Na prawej stronie E. lbląg, na lewej J. *odocius*. Napis *GROS. AR. SEX DUP. CIVITAT. ELBINK* 1536 i róża; między słowami krzyże liliowymi zwane. To jest Elbląska sześciogroszówka.
- L. 29. S. G. Pół osoby z uplecionymi pięknie włosami. Napis jak pod liczbę 25. Po napisie pięciorogowa gwiazda.
- S. O. Napis *GROSSUS ARGENTE. TRIPLEX PRUSSIE* i między dwoma pięciorogwemi gwiazdami roku liczba 1528. Na wierzchu liczba III. To jest trojgroszówka.
- Mam jedną taką trojgroszówkę z złota wybitą, podobną dla okazania wzoru królowi.
- L. 29. Pół osoby w koronie napis, jak pod liczbą 25.
- S. O. Między dwiema pięciogrannemi gwiazdami III. znak liczdy trzech groszy, napis w trzech wierszach *GROSS AR. TRIP. CIVI. GEDANEN*. na spodzie herb Gdańska, w środku liczby roku 1539. *GROSS. AR. TRIP.*
- L. 30. S. G. Herb miasta Elbląga. Napis na około *REX CIVI. ELBIN.* i liść konieczyny.
- S. O. Napis w pięciu wierszach III. *SIGIS I. REX POLONIE. DO. TOCIUS PRUS* między dwoma liśćmi konieczyny rok 1539.
- L. 34. S. G. W perłowym obwodzie orzeł pruski. Napis *SIGIS. P. REX POLONIE DO. PRUSSI* i liść konieczyny.
- S. O. Elbląski herb, i napis na około *SOLID. CIVIT. ELBING* 1539.
- L. 32. S. G. W obwodzie orzeł. Napis *SIGIS. AUG. REX PO. MAG. DUX LI.*
- S. O. Pogoń herb litewski, na dole rok 1546. Na około napis *MONETA MAGNI DUCAT. LITVA.* liście konieczyny. Ta moneta jest pół grosza litewskiego.
- L. 33. S. G. W ozdobnym obwodzie ukoronowana cyfra Zygmunta Augusta, na obydwóch bokach przedzielona liczba roku 1564, na dole XXX liczba groszy.

S. O. W równym obwodzie kapeluszem xiażęcém nakryty zbior sześciu herbów, orzeł na lewej, pogoń na prawej, we środku herb mediolański Sforcjow na dole S. Michał kijowskiego, na prawej krzyż Wołynia herby, we środku niedzwiedź.

Ta moneta jest talar litewski. Talary równe złotym tak jak ten, nazywano złotowemi talarami.

TABLICA TRZECIA.

L. 32. Przez omyłkę wysztychowana S. G. Pół osoby ukoronowanej. Na około napis SIGIS. AUG. REX. POLONI. M. D. LIT. 1550.

S. O. Herb gdański na około napis MONE. NO. AUR. CIVI. GEDANEN. liść koniczyzny.

To jest czerwony złoty, bity w Gdańsku.

L. 34. S. G. W obwodzie pół osoby ukoronowanej. Napis SIGIS. AUG. D. G. REX PO. MAG. DUX. L.

S. O. Dwa zgjęte i wierzchem złączone tarcze, na prawej litewska pogoń na lewej Jagielloński herb. Wyżej między dwóma liśćmi koniczyzny xiażęcy kapelusz. Na dole liczba IV wartości. Napis MONETA MAGNI DUCAT. LITVA. 1568. między słowami liście koniczyzny. To jest czworogroszówka Litewska.

L. 35. S. G. Ukoronowanej pół osoby. Napis SIGIS. AUG. REX PO: M. D. LI. po słowach liście koniczyzny.

S. O. Napis między takiemiż liśćmi w czterech wierszach III GROSS: AR: TRIPL: MAG: DUCA: LITVA: na spodzie między dwóma liśćmi koniczyzny pogoń, która liczbę roku 1547 dzieli. To jest trojgroszówka litewska.

S. 36. S. G. W obwodzie litewska pogoń. Na dole między dwóma koniczyznymi liśćmi liczba wartości III. Napis SIGISM: AUG: REX POL: MAG: DUX: LI: po słowach koniczyzny liście.

S. O. Napis w czterech wierszach. QUI HABITAT IN COELIS IRRIDEBIT EOS. Na dole cyfra króla przedzielająca liczbę roku 1565. koniczyzny liście. W formie medalowej trójgroszówka litewska.

O tej monecie patrz T. I. kar: 151 w p. 828. Lubo są tak rzadkie z takim napisem te pieniądze, wszelako w zbiorze JP. konsyljarza i doktora Arnolda w Warszawie widziałem siedm sztuk jednego roku, pod różnym stemplem tejże samej trójgroszówki.

L. 37. S. G. Pół osoby ukoronowanej. Napis SIGIS: AUG: REX PO: D: P. RUS.

S. O. Napis w czterech wierszach między dwóma liliowemi krzyżami. III.

A. Orłowski. fecit.

- GROS: AR: TRIP: CIVI: GEDANEN. Na dole w małej tarczy gdański herb, który między dwoma liliowými krzyżami rok 1557 przedziela. To jest gdańska trójgroszówka.
- Liczba 38. S. G. Pół osoby ukoronowanej. Napis SIGIS: AUG: REX PO: M. D. L. Między słowami liście konieczyny.
- S. O. Jak pod liczbą 34. Na dole liczba wartości II. To jest dwójgroszówka litewska.
- L. 39. S. G. W przełamany u wierzchu, i u dołu perłowym obwodzie ukoronowanej pół osoby. Napis na około SIGIS: AUG: REX a na dole w dwóch wierszach POLO: MAG: DUX L.
- S. O. W perłowym obwodzie pogoń, na dole rok 1560 przedzielony czapką ziązącą, która cyfrę królewską, i herb Jagielloński okrywa. Napis zaczyna się od cyfry królewskiej MONETA MAGNI DUCA: LI: między słowami liście konieczyny.
- L. 40. S. G. i S. O. Tak jak pod liczbą 32 drugiej Tablicy.
- L. 41. S. G. Ukoronowana cyfra między liczbą lat 1570.
- S. O. Litewska pogoń, na spodzie liczba 2. To jest podwojny litewski denar.
- L. 42. S. Pogoń litewska na dole rok 1555.
- S. O. Nie ukoronowany orzeł, lub orzeł bez korony, to jest halerz czyli pół denara litewskiego.
- Liczba 43. S. G. W perłowym obwodzie ukoronowanej uzbrojonej pół osoby. Napis STEP: D. G. REX POLO: między zaś literami G. i R. Róża.
- S. O. W podobnym obwodzie polski i litewski herb, a we środku Domu Batorych. Te tarcze okrywa korona na spodzie jest mała tarcza, na której jest herb Przegonia zwany Dólskiego podskarbiego. Napis M. D. L. PRU: P. RIN. TRAN: 86. To jest oznaczenie roku 1586 jest także i krzyżyk znak menniczny. Ta moneta jest czerwony złoty polski.
- L. 44. S. G. Święty Władysław między literami N. B. To jest Nagy Bania, czyli znak Neustadt miasta siedmiogrodzkiego, w którym te czerwone złote bito S. LADISLAUS REX 1586.
- S. O. W obwodzie Obraz N. Panny stojącej na pół miesiącu i trzymającej na ręku Dzieciątka Jezus STEPHANUS. D. G. REX POL. PR. T. między D. i G. jest mała tarcza na której Batorych herb. To jest siedmiogrodzki czerwony złoty. Dla tego ta siedmiogrodzka moneta liczy się między polskie, że Zborowskich partja zarzucała Stefanowi Batoremu, iż lepsze czerwone złote bić kazał w siedmiogrodzkiej ziemi jak w Polsce. Stefan król ustanowieniem równego kursu i próbą menniczną zawstydził potwarz. Patrz Acta Familiae Zboroviorum w Bibliotece Załuskich.
- L. 45. S. G. W perłowym obwodzie uzbrojonej i ukoronowanej pół osoby, w prawej

- rećce trzyma berło: napis STEPHANUS † D † G † REX † POLONIAE. Potem ozdoba z kwiatem.
- S. O. Polski ukoronowany orzeł, na którego piersiach jest tarcza z herbem Batorych. Napis MAG † DUX † LITVA † RUS † MAS † PRUS † etc. To jest talar.
- L. 46. S. G. W perłowym obwodzie ukoronowanej i uzbrojonej pół osoby* STEPHAN: D. G REX POLON: M. D. L.*
- S. O. i W podobnym obwodzie okryta tarcza z herbem jak pod liczbą 45. Napis RUS: PRUS: MAS: LIVO: PR: TR: Między napisem podskarbiego herb, jak pod liczbą 43. To jest pół talara bez liczby roku.
- L. 47. S. G. Tak jak pod liczbą 46. Napis STEPHA: D. G. REX PO: M. D. LI:
- S. O. W obwodzie trzy herbowne tarcze, na wierzchu dwie, na prawej polski, na lewej litewski herb, na dole między rokiem 1581 herb Batorych, na wierzchu korona pod którą liczba VI. Napis GROSS: ARGE: SEX: M. D. LIT: między napisem herb Leliwa podskarbiego litewskiego Hlebowicza. To jest litewska sześciogroszówka.
- L. 48. S. G. Tak jak pod liczbą 47.
- S. O. Liczba III znak trójgroszówki, na prawej stronie orzeł polski, na lewej pogoń litewska, niżej wybito GROS: ARG: POLONIAE, między liczbą roku 1585 herb Jana Dólskiego zwany Przegonia i litery J. D.
- L. 49. S. G. Tak jak pod liczbą 48, a między napisem herb podskarbiego jak pod liczbą 47.
- S. O. Trzy herby jak pod liczbą 47. Tarcza dzieli liczbę roku 1583, pod którą jest napis w trzech wierszach GROS: ARG: TRIP: M. D. LIT: To jest litewska trójgroszówka.
- L. 50. S. G. Ukoronowanej pół osoby z gwiazdzistą koroną, napis STEPHAN. D. G. REX POL: D. PRU:
- S. O. Napis w czterech wierszach III GROSS: AR: TRIP: CIVI: GEDANENSIS, niżej w ozdobnej tarczy herb Gdańska dzielący liczbę roku 1579, na prawej stronie liść laurowy, na lewej pieczęć czyli znak braci Göbel meniczników. To jest gdańska trójgroszówka.
- L. 51. S. G. Z zwykłą królom polskim koroną uwieńczonej pół osoby, napis STEP: D. G. REX PO: D. L. Te ostatnie dwie litery znaczą Dux Livoniae.
- S. O. Między dwiema gwiazdami III, niżej herb miasta Rygi dzielący liczbę rok 1585, dalej w czterech wierszach GROSS: ARG: TRIP: CIVI: RIGE. To jest trójgroszówka miasta Rygi.
- L. 52. S. G. W okręgu perłowym pół osoby w książęco-królewskiej koronie, napis STEPHAN: D. G. REX POL: D. P.
- S. O. W podobnym obwodzie herb miasta Gdańska dzielący liczbę roku 1578.

A. Orłowski, fecit

- Napis GROSSUS * CIVI * GEDANENSIS. To jest grosz miasta Gdańska, dwie litery zaś D. P. znaczą Dux Prussiae.
- L. 53. S. G. Jak pod liczbą 52. Napis STEPH: D. G. REX PO: M. D. L. S. O. W obwodzie herb miasta, koło którego liczba 84, to jest 1584, niżej liczba wartości I między dwiema różami. Napis GROSSUS CIVITATIS RIGENSIS. To jest grosz miasta Rygi.
- L. 54. S. G. W obwodzie ukoronowana tarcza, na której jest herb Batorych, napis STEPHAN: D. G. REX POLON:
- S. O. W obwodzie dwie tarcze na nich herby polski i litewski przykryte koroną, na dole herb zwany Glaubicz podskarbiego, Rokoszwowskiego napis SOLIDUS REG: POL: 1580. To jest szeląg polski.

TABLICA CZWARTA.

- L. 55. S. G. W obwodzie ukoronowana cyfra Stefana Batorego, między dwiema małemi literami i. d. Jana Dólskiego, na dole herb tegoż podskarbiego, napis jak pod liczbą 53.
- S. O. W obwodzie dwie złęczone tarcze przykryte koroną na których narodowe są herby, na dole w małej tarczy herb Batorych, napis SOLIDUS REG: POLON: 1586. To jest szeląg polski.
- L. 56 S. G. W perłowym obwodzie ukoronowana cyfra, w której śródku herb Batorych napis STEPHAN: D. G. REX POL:
- S. O. W równym obwodzie dwie tarcze narodowych herbów przykryte koroną, na dole herb podskarbiego jak pod liczbą 47, napis SOLIDUS M. D. LIT. 1583, i trzy liście koniczyzny. To jest szeląg litewski.
- L. 57. S. G. W perłowym obwodzie pruski orzeł, napis STHEPAN. D. G. REX POL. D. PRUS. Te dwa ostatnie niedokończone słowa, znaczą Dominus Prussiae.
- S. O. W ozdobnej tarczy herb miasta Gdańska dzielący liczbę 79, to jest 1579, na wierzchu gałązka palmowa, napis SOLIDUS CIVI. GEDANENSIS i pierścień Göblow. To jest szeląg gdański.
- L. 58. S. G. W perłowym obwodzie ukoronowane imię, w którego śródku jest herb Batorych, napis STEP. D. G. REX PO. D. L.
- S. O. W ozdobnej tarczy herb miasta Rygi, na boku 82 to jest rok 1582, na wierzchu laurowa gałązka, napis SOLIDUS CIVI. RIGENSIS. Lilia znak mynemistrza. To jest ryski szeląg.
- L. 59. S. G. Ukoronowana cyfra, między rokiem 1578 na dole w małej tarczy herb Batorych.

- S. O. Herb litewski, na dole liczba wartości II, To jest podwójny denar, czyli pieniążek Litewski.
- L. 60. S. G. W perłowym obwodzie ukoronowanej pół osoby, napis SIGISMUN. III. D. G. REX PO. M. D. L. między napisem w małej tarczy podskarbiego herb, zwany Lewart.
- S. O. W pięcio-polowej tarczy herby narodowe, we środku Snopek herb domu Wazów. Ta tarcza przykryta jest koroną, są także znaki mynemi-strzów, Göbla i Gonsala. Napis MONE. NO. AUR. REG. POLON. 95, skrócona liczba roku jest 1595. To jest czerwony złoty polski.
- L. 61. S. G. W obwodzie pół ukoronowanej osoby z stojącym kołnierzem, na którym wisi order złotego runa, w prawej ręce miecz, w lewej jabłko, napis SIGIS. III. D. G. REX POL. M. D. LIT. RUS. PRUP. MASO. między literami M. i D. Podskarbiego Ligęzy herb Półkozic.
- S. O. W obwodzie ukoronowana tarcza, w której polskie i litewskie herby, we środku szweckie i gockie herby otaczające Snopek Wazów, na bokach są dwa J. J. znaczące Jakóba Jakóbsona mynemiistrza, niżej rok 1631. To wszystko jest otoczone łańcuchem złotego runa, na którym ten order jest zawieszony, i przedziela napis *SAM. LIV. NEC. NO. SV. E. GOT. VAD. Q. HR. REX. To skrócenie znaczy Samogitiae, Livoniae nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Haereditarius Rex: to jest polski talar (g).
- L. 62. S. G. Cyfra królewska okryta koroną, na około laurowy wieniec, na dole liczba roku 1629.
- S. O. Ukoronowany i łańcuchem złotego runa otoczony herb Wazów. Cztery zaś herby są w sposobie krzyża wybite, na prawej stronie szwedzki, na lewej gocki, na wierzchu polski, na dole litewski. To jest talar, który i za medal służył.
- L. 63. S. G. Jak pod liczbą 61, napis * SIGISM. III. D. G. REX POL. M. D. Li: RUS. PRUS. MASO. między napisem herb podskarbiego Półkozic.
- S. O. Tak jak pod liczbą 61, na boku tarczy rok 1630. To jest pół talara polskiego.
- L. 64. S. G. Ukoronowanej pół osoby, w perłowym obwodzie napis SIGISMUN. III. D. G. REX POL. M. D. L. między napisem herb podskarbiego, jak pod liczbą 60.
- S. O. W podobnym obwodzie trzy tarcze, na której herby narodowe i herb Wazów, na boku znak mennicznika, jak pod liczbą 60, nad tarczami ko-

(g) O Talerach z napisem 60 półgroszy, patrz: Rozrządzenie Menniczne Ligęzy podskarbiego, w metryce koronnej, xiędze 144 pod literami J. M. folio 309, i wyżej przywiedzioną uczoną i ciekawą dySSERTACYĄ JPana Doktora Arnolda.

- rona pod którą liczba wartości VI, napis ARGEN. SEX REG. POLONI
99, to jest 1599. Ta moneta jest sześciogroszówka polska.
- L. 65. S. G. Jak pod liczbą 64, herb podskarbiego jak pod liczbą 61.
- S. O. Jak pod liczbą 64 bez mennicznego znaku, napis GROS. ARGE. SEX.
REG. POL. 1626. To jest sześciogroszówka.
- L. 66. S. G. W perłowym obwodzie uzbrojonej i ukoronowanej pół osoby,
napis SIGIS. III D. G. REX. POL. M. D. L. R. PRUS.
- S. O. Herb gdański na dole jest owalna tarcza, na boku Imię stemplarza S.
A. i mała liczba 1616, napis MONETA CIVIT. GEDANENSIS, w małej
tarczy znak mynistrza. To jest gdańska dziesięciogroszówka czyli ort.
- L. 67. S. G. Jak pod liczbą 63. Napis między dwiema gwiazdkami SIGIS. III.
D. G. REX POL. M. D. LI. RUS. PRUS. M.
- S. O. Jak pod liczbą 60, rok 1621. Napis SAM. LIV. NEC. N. SV. GOT.
VAN. Q. HRI. R. między napisem jest Daniłowicza podskarbiego herb
nazwany Sas. To jest polska ośmnastogroszówka ortem nazwana.
- L. 68. S. G. Ukoronowanej pół osoby, napis jak pod liczbą 65, znak menni-
czny niżej jest wyobrażenia.
- S. O. Herby narodowe i herb Wazów, napis w trzech wierszach GROS. ARG.
TRIP. REG. POLONIE. Niżej herb Jana Firleja podskarbiego i litery
J. F. To jest trójgroszówka.
- L. 69. S. G. Pół osoby z odmienną nieco koroną, napis jak pod liczbą 64,
na dole herb podskarbiego Firleja.
- S. O. Jak pod liczbą 68, bez herbu rok 1601 i litera K. początkowa miasta
Krakowa, w którym monetę bito. To jest trojgroszówka polska.
- L. 70. S. G. Jak pod liczbą 68.
- S. O. Jak pod liczbą 69, napis w dwóch wierszach GROS. ARG. TRIP. M.
D. L. na dole herb podskarbiego Abdank, dzielący liczbę 1595. To jest
trójgroszówka litewska.
- L. 71. S. G. Pół osoby ukoronowanej, napis SIG. III D. G. REX PO. D. LI.
- S. O. III. niżej herb miasta Rygi który liczbę R. 1592, i słowo GROS dzieli,
niżej następuje napis w trzech wierszach ARG. TRIP. CIVI. RIG. i lilia
znak mynistrza, to jest trójgroszówka miasta Rygi.
- L. 72. S. G. W obwodzie ukoronowany orzeł, na którego piersiach herb Wa-
zów, niżej w małej tarczy liczba wartości 3. To jest trzypółgrosze, na-
pis SIGIS. 3 D. G. REX P. M. D. L. i liść konieczyny.
- S. O. W obwodzie królewskiego jabłka jest liczba 24, która oznacza że w po-
czątku panowania Zygmunta III. talar 24 takich sztuk, czyli groszy 36

- zawierał, koło krzyża 14, to jest liczba roku 1614, niżej w małej tarczy podskarbiego herb Abdank, napis MONE. NO. REG. POLO. To jest polski półtorak (*h*).
- L. 73. S. G. Pięciopolowa tarcza, w której są narodowe herby, a we śródku herb Wazów, na dole mała tarcza, w której jest liczba wartości 3, napis jak pod liczbą 72.
- S. O. Tak jak pod liczbą 72. To jest półtorak drugiego stępla, podług którego wszystkie późniejsze półtoraki bito.
- L. 74 S. G. Jak pod liczbą 73, Napis SIG. III D. G. REX P. M. D. L.
- S. O. Jak pod liczbą 73, liczba roku 20 to jest 1620, niżej klucze miasta Rygi. Napis między dwiema różami MONE. NOV. CIVI. RIGE. To jest półtorak miasta Rygi.

TABLICA PIĄTA.

- L. 75. S. G. W obwodzie uzbrojonej i ukoronowanej pół osoby, niżej w małej tarczy herb podskarbiego, jak pod liczbą 60. Napis jak pod liczbą 74.
- S. O. W obwodzie dwie tarcze koroną okryte, między którymi herb Wazów, na samym dole dwie małe tarcze, na prawej jest herb Radwan, na wierzchu S. i C. Stanisława Cikowskiego podkomorzego krakowskiego rządcy mennicy, na lewej kwiatek i litery H. R. które znaczy Hermanna Rytchera mynemistrza olkuskiego, między dwiema tarczami jest liczba 96, to jest 1596 roku. Napis GROSSUS REGNI POLO. To jest w Olkusz lub w Krakowie bity grosz.
- E. 76. S. G. Korona między dwiema różami, napis w trzech wierszach jak pod liczbą 74, między dwiema kropkami.
- S. O. W obwodzie napis GROS. REG. POL. 1608 i róża, na dole herb podskarbiego jak pod liczbą 60. To jest grosz polski.
- L. 77. S. G. Ukoronowanej pół osoby, napis jak pod liczbą 74.
- S. O. Herb litewski, niżej herb Bogoria podskarbiego litewskiego, napis GROSS. M. A. G. DUC. LI. 1607. To jest grosz litewski.
- L. 78. S. G. W perłowym obwodzie orzeł polski, napis SIGIS. III D. G. REX POLO. M. D. LITV. i róża.
- S. O. Jak pod liczbą 77, napis GROSS. MAGNA DUC. LITVI. 1610 i róża,

(*h*) Dla porównania ówczesnych zagranicznych półtoraków, patrz nader rzadkie dzieło Rytchera Kaspra. *Wizerunek, i szacunek mynie wszelkich jako które w koronie polskiej brane i wydawane być mają, w Krakowie 1600.* 4. Tablic IV zawiera półtoraki zagraniczne.

IN SAT

- to jest drugi gatunek litewskiego grosza. Ta omyłka w języku łacińskim jest na kilku stęplach tego roku.
- L. 79. S. G. Jak pod liczbą 74.
- S. O. W perłowym obwodzie herb litewski, a pod nim herb podskarbiego nazwany Wadwicz, na wierzchu czapka xiążęca. Napis GROSS. MAG. DUCA. LIT. 1625. To jest równie grosz litewski.
- L. 80. S. G. Ukorowanej pół osoby, napis SIGIS. III D. G. REX POP. D. P.
- S. O. W obwodzie herb Gdańska, napis GROSSUS CIVL GEDANENSIS 1624. To jest grosz gdański.
- L. 81. S. G. W perłowym obwodzie koroną okryte imie królewskie, między literami J. D. Jana Dólskiego, na dole herb tegoż podskarbiego.
- S. O. Herby narodowe i Wazów, napis SOLIDUS REG. POLON. 1589. To jest polski szeląg.
- L. 82. S. G. W perłowym obwodzie ukoronowane imie królewskie, we śródku herb Wazów, na dole herb podskarbiego jak pod liczbą 60, napis SIG. III D. G. REX POL. D. P.
- S. O. W podobnym obwodzie polski i litewski herb, we dwóch tarczach okrytych koroną, niżej liczba roku 92, to jest 1592. Napis SOLIDUS REGNI POLONIAE znak menniczny jak pod liczbą 60. To jest bity polski w Malborgu szeląg.
- L. 83. S. G. W obwodzie ukoronowany orzeł, na którego piersiach herb Wazów, napis SIG. III D. G. REX POLONIAE.
- S. O. W podobnym obwodzie między liczbą 13, to jest 1613 rokiem imie królewskie, w którego śródku herb Wazów, napis SOLIDUS REGNI POLO. to jest polski szeląg.
- L. 84. S. G. Między dwiema gwiazdami korona, pod którą litery S. R. znaczące Sigismundus Rex, niżej herb Wazów. Napis w trzech wierszach SOLID. REGNI POLON, niżej herb podskarbiego, jak pod liczbą 67 dzielący rok 1622. To jest różny tylko co do stępla szeląg.
- L. 85. S. G. Jak pod liczbą 83, napis SIGIS. III. D. G. REX P. M. D. L. między napisem herb podskarbiego jak pod liczbą 67.
- S. O. W perłowym obwodzie korona, napis MONE: NO. REG: POLON: 1620. To jest także szeląg.
- L. 86. S. G. W obwodzie ukoronowana pięciopolowa tarcza, napis SIGIS. III D. G. REX POLONIAE i liliowy krzyż.
- S. O. W obwodzie między liczbą 25 to jest 1625 ukoronowane imie, w którego śródku herb Wazów. To jest jeszcze polski szeląg.
- L. 87. S. G. Między liczbą 14, to jest 1614 rokiem, imie królewskie i napis jak pod liczbą 86.

- S. O. Dwie tarcze. złączone koroną, niżej herb podskarbiego, jak pod liczbą 77 SOLIDUS M. D. LITV: To jest litewski szeląg.
- L. 88. S. G. W perłowym obwodzie orzeł bez korony. Napis SIG. III D. G. REX PO. M. D. LIT.
- S. O. W podobnym obwodzie pogoń litewska; niżej herb podskarbiego, jak pod liczbą 79. Napis SOLIDUS M. D. LIT. 1623, na końcu róża. To jest także litewski szeląg.
- L. 89. S. G. W podobnym obwodzie ukoronowane imie, w którego środku herb Wazów. Napis SIG. III D. G. REX PO. D. L.
- S. O. W obwodzie herb miasta. Napis SOLIDUS CIVI. RIGENS. 8-9 to jest 1589. między liczbą roku lilia, znak mynemistrza. To jest ryski szeląg.
- L. 90. S. G. Między liczbą 19, to jest rokiem 1619 królewskie imie, w którego środku herb Wazów, wyżej liczba wartości III.
- S. O. Dwie tarcze narodowych herbów, niżej herb podskarbiego jak pod liczbą 67. To jest trójpniążek, czyli troisty polski denar.
- L. 91. S. G. Pruski orzeł.
- S. O. Gdański herb w tarczy, na boku liczba 13 znacząca rok 1613, niżej dwa liliowe krzyże, wyżej liczba wartości III, na dole znak mynemistrza. To jest gdański trójhalerz, czyli potrójny denar.
- L. 92. S. G. Między liczbą oznaczającą rok 1600, królewskie imie z herbem, niżej między dwoma koniecznymi liśćmi liczba wartości II.
- S. O. Litewska pogoń, niżej herb podskarbiego, jak pod liczbą 77. To jest litewski dwójpniążek, czyli podwójny halerz.
- L. 93. S. G. Ukoronowany orzeł, trzymający w dziobie pierścień.
- S. O. Między liczbą 10, to jest 1610 roku na tarczy podwójny krzyż, na bokach pierścienie, na wierzchu W. to jest Wschowa, po niemiecku *Fraustadt*. To jest w Wschowie bity halerz.
- L. 94. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej ukoronowanej osoby z kołnierzem, napis VLAD. IV D. G. REX POL. M. D. L. RUS. PR.
- S. O. W obwodzie herb Gdański, na wierzchu palmowe i laurowe gałązki, na dole litery G. R. znaczące nazwisko mynemistrza. napis MON. AUREA CIVITATIS GEDANEN. 1639 róża, to jest czerwony złoty gdański.
- L. 95. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, w prawej ręce miecz, w lewej jabłko. Napis VLADIS. IV D. G. REX POL. M. D. LIT. RUS. PRUS. MAS. między napisem w małej tarczy herb podskarbiego, jak pod liczbą 67.
- S. O. W obwodzie ukoronowany dziesięciopolowy herb polski, litewski, szwedzki, gocki i Wazów, na bokach litery J. J. znaczące imie i przezwisko mynemistrza, cała ta tarcza otoczona jest łańcuchem złotego runa

1841

98.

100.

99.

103.

101.

102.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

A. Orłowski fecit

- na którym wisi orderowy baranek dzielący napis: SAM. LIV. NEC. NO. SVE. GOT. VANDQ. H. REX 16-38. To jest talar.
- L. 96. S. G. Pół osoby jak pod liczbą 94 z orderem złotego runa, napis VL. IV. D. G. REX POL. M. D. LI. PR. M.
- S. O. Takie herby jak pod liczbą 95, na boku litery C. G. znaczące Chrystopha Guttmana z Bydgoszczy myncmistrza, potem liczba roku 1642. Nad tarczą jest korona, od której spada łańcuch orderowy, napis SAM. LI. NE. NO. SVE. GO. VA. Q. HAE. REX. To jest pół talara bitego w Bydgoszczy.
- Oprócz talarów i półtalarów, tak w Polsce, jak w Prusiech polskich bitych, innej monety Władysława IV. nie widziałem, lecz w rejestrze Verzeichnisch des Bräinischen Müntz-Cabinets p. 153, znajduję dwie trojgroszówki, jedną sześć i ośmnastogroszówkę, lecz te podobno służyły za próbę, równie jak jedna trojgroszówka z czystego srebra z napisem *Moneta nova Regni Poloniae 1655 roku*.
- L. 97. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis JO. CASIMIR. D. G. POL. ET SVE. REX. między słowami herb Krasieńskiego podskarbiego Slepowron.
- S. O. W obwodzie tarcza, na której są herby narodowe, a w środku herb Wazów. Ta tarcza otoczona jest łańcuchem orderowym, na którym wisi order złotego runa, na dole litery T. L. B. które oznaczają Tytusa Liwiusza Boratyniego myncmistrza, napis MONE. AUREA. REG. POLO. 1660. To jest podwójny czerwony złoty.

TABLICA SZÓSTA.

- L. 98. S. G. Laurem uwieńczonej pół osoby, napis JOAN. CAS. REX, na dole litery A. T. znaczące Andrzeja Tynfa myncmistrza.
- S. O. Ukoronowany orzeł, na piersiach herb Wazów, na dole herb podskarbiego jak pod liczbą 97. Napis MON. AUREA. REG. POL. 1662. To jest pół polskiego czerwonego złotego.
- L. 99. S. G. Jak pod liczbą 98, napis JOA. CAS. REX PO. et S. na dole początkowe litery Boratyniego myncmistrza.
- S. O. Pod xiażęcą czapką pogoń litewska, na dole monogramma K. P. napis MON. AUR. MAG. DUC. LIT. 1665. To jest pół litewskiego czerwonego złotego.
- L. 100. S. G. W obwodzie pół ukoronowanej i uzbrojonej osoby, napis JOAN. CASI. DEI G. REX POL. M. D. L. R.
- S. O. Pięciopółowa tarcza jak pod liczbą 96, korona dzieli liczbę roku 1650,

- na bokach litery mynemistrza, na dole nad orderem złotego runa herb podskarbiński Wieniawa. Napis P. M. SA. SE. CZ. NE. N. SV. GO. VA. H. REX. Te litery znaczą, *Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Severiae, Czerniechoviae, nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorum, Haereditarius Rex*. To jest polski talar.
- L. 104. S. G. Laurem uwieńczonej pół osoby, napis JOAN. CASIMI. D. G. REX P. ET S.
- S. O. Jak pod liczbą 97, na boku liczba wartości 18. Na dole herb podskarbiego, jak pod liczbą 100, napis MONET ARGE. REGNI PO. 1650. To jest ort polski.
- L. 102. S. G. Jak pod liczbą 104, napis JOAN. CAS. D. G. POL. et SVEC. REX.
- S. O. W dwóch tarczach złączonych herby, liczba wartości jak pod liczbą 104, niżej C. G. znaki münztmistrza, jak pod liczbą 96, napis CIVITAS BIDGO-SCIENS. 1654. Bity ort w Bydgoszczy.
- L. 103. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, order złotego runa, na piersiach. Napis JOAN. CASI. D. G. REX POL. et SVE. M. D. L. R. P.
- S. O. Jak pod liczbą 102, na dole początkowe litery mynemistrza Andrzeja Tynfa, napis MON. NOV. REG. PO. L. POSNA. FAC. 1654. To jest ort bity w Poznaniu.
- L. 104. S. G. W obwodzie ukoronowanej i uzbrojonej pół osoby, na boku liczba wartości 18, na dole w tarczy herb miasta Lwowa Lew, napis JO. CASIM. D. G. REX POL. M. D. L. RUS. PRUS.
- S. O. Jak pod liczbą 103, na boku rok 1656, napis NEC NON SVEC. GOTH. VAND. Q. HE. REX. To jest we Lwowie bity ort.
- L. 105. S. G. W obwodzie cyfra JCR, napis w dwojakim obwodzie: DAT. PRETIUM. SERVATA SALUS POTIOR Q. METALLO EST.
- S. O. W obwodzie ukoronowana tarcza, herby narodowe i herb Wazów, niżej napis XXX. GRO. POL. na około, MONET. NOV. ARG. REG. POL. 1663. To jest złoty tynfem nazwany.
- L. 106. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis JOAN. CASIMIR. D. G. REX POL. et SVE. na dole herb podskarbiego Krasieńskiego.
- S. O. Trójpółowa tarcza, na której narodowe i Wazów herby, na dole XXX. GRO. POL. w dwóch wierszach napis MONETA NOVA REG. POL. 1663. To jest także tynf.
- L. 107. S. G. Jak pod liczbą 106.
- S. O. Pięciopółowa tarcza herbów narodowych i Wazów, na boku 18. Napis MONET. NOVA ARG. REG. POL. To jest ort, który w ten czas tynfem nazwano.
- L. 108. S. G. Laurem uwieńczonej pół osoby, na dole litery T. L. B. znaczą-

1045 24 1654

TAB.VII.

Crtowski. fecit

- ce Tytusa, Liwiusza, Boratyniego myncmistrza, napis JOAN. CASIM. D. G. REX POLO. et S.
- S. O. Pod xiażecą czapką litewska pogoń, niżej liczba wartości 18, na dole herb podskarbiego, napis MONET. ARGE. MAG. DUC. LIT. 1664. To jest litewski ort.
- L. 109. S. G. Ukoronowanej i uzbrojonej pół osoby, napis JOH. CAS. D. G. REX POL. et SV. M. D. L. R. P.
- S. O. Herb miasta Gdańska, liczba wartości 18, niżej rok 1657, na boku G. R. litery początkowe myncmistrza, napis MONET. ARGENT. CIVITAT. GEDANEN. To jest ort gdański.

TABLICA SIÓDMA.

- L. 110. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis JOH. CASIM. D. G. REX POL. M. D. L. R. PRU.
- S. O. W ozdobnej tarczy elbląski herb, niżej znak myncmistrza, napis MON. ARGENT. CIVIT. ELBINGENS 1651. To jest ort miasta Elbląga.
- L. 111. S. G. W perłowym obwodzie pół osoby uzbrojonej i ukoronowanej. Napis JOAN. CAS. D. G. R. POL. et SVE. M. D. L. R. P.
- S. O. Herb miasta Torunia trzymany przez Anioła, na bokach liczba roku 1655, niżej imie myncmistrza H. J. L. Napis MONETA NOVA CI. THORUNENSIS. To jest ort Toruński.
- L. 112. S. G. Laurem uwieńczonej pół osoby, niżej herb podskarbiego jak pod liczbą 100. Napis JO. CASIMIR. D. G. REX P. et S.
- S. O. Ukoronowany polski orzeł, na którego piersiach herb Wazów, na boku liczba wartości VI, napis MONE. ARGE. REG. PO. 1650 To jest sześciogroszówka polska.
- L. 113 S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis JOAN. CASIM. D. G. REX POL. et SVE.
- S. O. W obwodzie dwie u wierzchu złączone na dole rozdzielone tarcze okryte koroną pod którą liczba wartości VI, niżej herb Wazów, na dole litery początkowe Boratyniego. Napis GROS ARGE. SEX. REG. POL. 1660. To jest sześciogroszówka polska czyli szostak.
- L. 114 S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, na dole litery początkowe Boratyniego. Napis JOA. CASI. D. G. REX POLO. et S.
- S. O. Jak pod liczbą 108, pod pogonią liczba wartości VI. Napis GROS AR-

- GEN: SEX: MAG: DUC: LIT: 1666. To jest litewska sześciogroszówka czyli szostak
- L. 115. S. G. Pół osoby jak pod liczbą 114. Napis JO. CASIM. D. G. REX POL. et SVE. M. D. L.
- S. O. Między literami A. T. znaczącem Andrzeja Tynfa mynemistrza, liczba wartości III, niżej herby narodowe i Wazów, dalej rok 1662, następuje potem napis w trzech wierszach GROS. ARGE. TRIP. REGNI POLONI, na samym końcu herb podskarbiego, jak pod liczbą 100 między dwiema gwiazdami. To jest polska trójgroszówka.
- L. 116. S. G. W obwodzie jak pod liczbą 112. Napis JOA. CASI. D. G. REX POL. et S.
- S. O. Liczba wartości III i pogoń litewska. Niżej napis w trzech wierszach GROS. ARGE. TRIP. MAG. DUC. LIT. niżej jeszcze monogramma jak pod liczbą 99 między liczbą roku 1665. To jest litewska trójgroszówka.
- L. 117 S. G. Ukronowany orzeł, na którego piersiach herb Wazów, między literami C. G. jak pod liczbą 96. Napis JOAN: CAS: D. G. POL: et SVEC: REX.
- S. O. Pod koroną między liczbą Roku 1651. liczba wartości II. niżej napis w trzech wierszach GROS: ARG: DUP: REGN: POLON: niżej herb podskarbiego jak pod liczbą 100. To jest polski podwójny grosz.
- L. 118 S. G. Pół osoby jak pod liczbą 115. Napis JOH: CAS: D. G. R. P. M. D. L. R. P.
- S. O. W ozdobnej tarczy herb gdański, na wierzchu liczba wartości II, na boku litery mynemistrza G. R. napis GROS: CIV: REG: DUPL: 1651. To jest podwójny gdański grosz.
- L. 119 S. G. Jak pod liczbą 118. Napis JO: CAS: D. G. R. P. et S. M. D. L. R. P.
- S. O. Herb miasta Elbląga, na bokach i na dole mynemistrza imię, na wierzchu liczba wartości II. Napis GROS DUPL: CIVI: ELBING 1651. To jest podwójny grosz elbląski.
- L. 120 S. G. Jak pod liczbą 118. Napis JOH: CAS: D. G. R. P. E. S. M. D. L. R. P.
- S. O. Herb toruński trzymany przez Anioła, na boku litery H. L. na wierzchu liczba wartości III. Napis GROS: CIV THORU: DUPL: 1651. To jest podwójny grosz toruński.
- L. 121 S. G. Jak pod liczbą 117 tylko bez znaku mynemistrza. Napis JOHA: CASI: D. G. R. P. et S.
- S. O. Pod koroną w dwóch wierszach napis GROS ARG: REGNI. P. niżej między liczbą roku 1650 herb podskarbiego, jak pod liczbą 117. To jest grosz polski.

III / BAT

130.

131.

140.

132.

139.

133.

138.

134.

135.

136.

137.

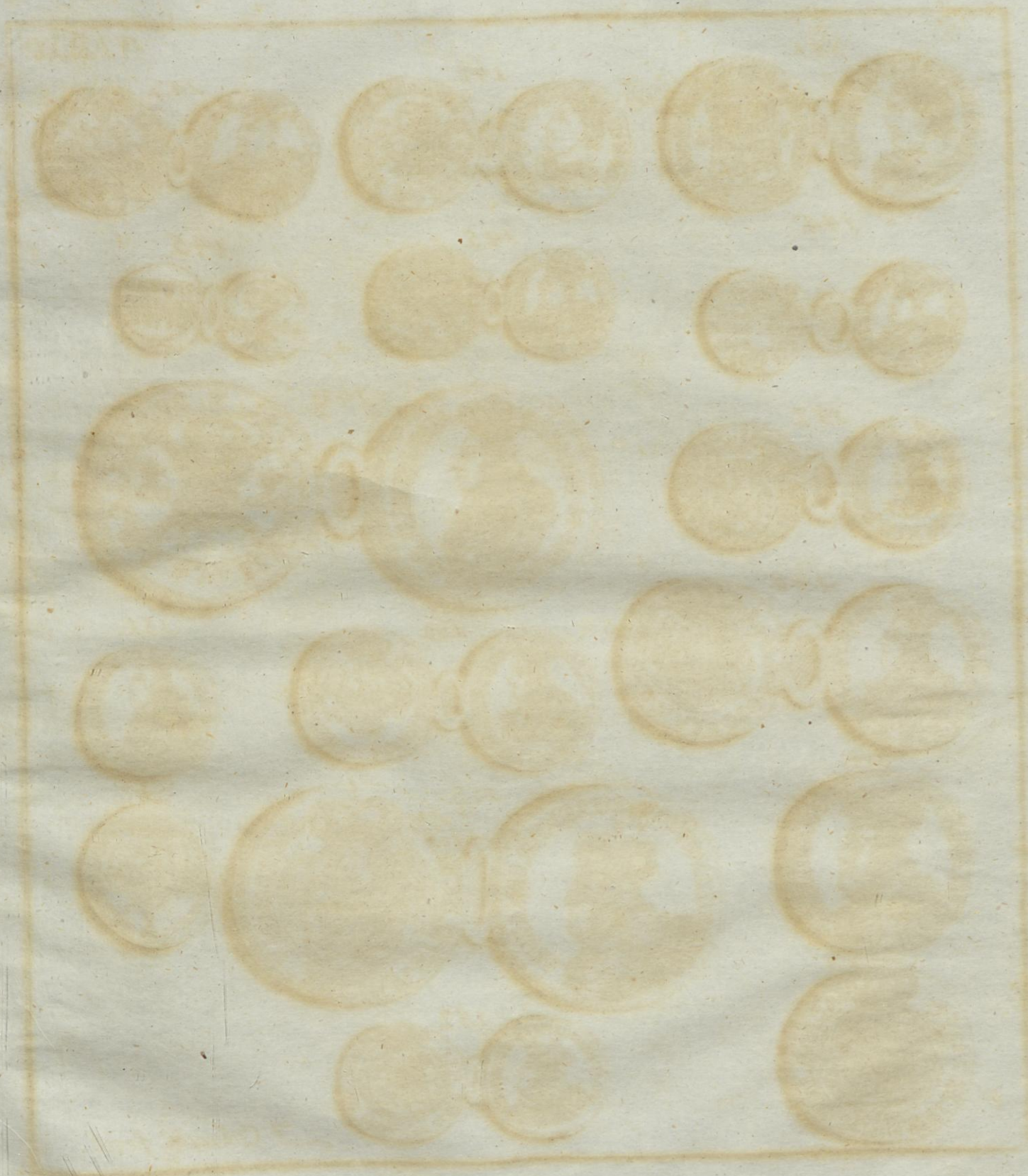
A. Ortowski fecit.

- L. 122 S. G. W obwodzie ukoronowana cyfra J. C. R. niżej herb podskarbiego.
 S. O. Ukoronowany orzeł, na którego piersiach herb Wazów. Napis SOLIDUS REGNI POLONIAE. To jest szeroki miedziany szeląg.
 L. 123. S. G. Pod koroną cyfra Jana Kazimierza, między liczbą roku 1650, niżej herb podskarbiego, między literami myncmistrza CG.
 S. O. Jak pod liczbą 122. Napis SOLIDUS REGNI POLONI: BIDGO: To jest w Bydgoszczy bity miedziany szeląg.
 L. 124. S. G. Jak pod liczbą 122. Napis JOA. CAS. D. G. R. POL. LIT.
 S. O. W obwodzie Pogoń, na dole Gozdawa herb podskarbiego. Napis SOLIDUS M. D. LIT: 1652. Na wierzchu xiążęca czapka. To jest bilonowy litewski szeląg.
 L. 125 S. G. Pół osoby laurem uwieńczonej, na dole litery myncmistrza Boratyniego. Napis JOAN: CAS: REX.
 S. O. Ukoronowany orzeł, na dole herb podskarbiego jak pod liczbą 100. Napis SOLIDUS REGN: POLON: 1660. To jest przez Boratyniego bity polski miedziany szeląg.
 L. 126 S. G. Jak pod liczbą 125.
 S. O. Pod xiążęcą czapką herb litewski, niżej herb podskarbiego jak pod liczbą 100 Napis SOLID: MAG: DUC: LIT: 1661. To jest litewski miedziany szeląg.
 L. 127 S. G. i S. O. Jak pod liczbą 126 tylko bez herbu podskarbiego i rok 1665. To jest pod innym stęplem bity szeląg miedziany litewski.
 L. 128 S. G. Między liczbą roku 1657 cyfra JCR. okryta koroną.
 S. O. Napis w trzech wierszach SOLID: CIVITAT: GEDAN: na dole i na wierzchu gwiazda. To jest gdański szeląg.
 L. 129 S. G. Między liczbą roku 1668 dwa punkta, reszta jak pod liczbą 128.
 S. O. Napis w trzech wierszach SOLID. CIVITATIS THORUN: na wierzchu i na dole gwiazda, między dwóma punktami. To jest toruński szeląg.

TABLICA ÓSMA.

- L. 130 S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby. Napis MICHAEL D. G. REX POL: M. D. L. RUS: PRUS:
 S. O. Herb gdański, na dole Lew. Napis MON: AUREA CIVITAT: GEDANENS: 1670. To gdański czerwony złoty.
 L. 131 S. G. Pół ukoronowanej osoby. Napis MICHAEL D. G. REX POL. M. D. L. R. PR.
 S. O. Herb miasta trzymany od Anioła dwiema laurowymi gałązkami otoczony

- ny, na spodzie początkowe litery CS. mynemistrza. Napis MONETA. A. NOVA. CIVIT. ELBINGENS 1671. To jest ten rzadki elbląski talar.
- L. 132 S. G. i S. O. Jak pod liczbą 131. To jest pół talara elbląskiego.
- L. 133 S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, na dole herb Morsztyna podskarbiego, Leliwa, nad kluczami znaczącymi urząd podskarbiego. Napis MICHAEL D. G. REX POLONIARUM.
- S. O. Pięciopolowa tarcza, w której herby narodowe, a we środku Wiszniowieckich, na boku MH. początkowe litery mynemistrza, na dole $\frac{1}{2}$. Napis M. D. LITVANIAE RUSS. PRUSS. 1671. To jest trzecia część talara.
- L. 134 S. G. Ukoronowana cyfra MR. na dole liczba roku 1670.
- S. O. Pod różą napis w trzech wierszach SOLIDUS CIVITATIS GEDANEN. Niżej herb miasta Gdańska. To jest gdański szeląg.
- L. 135. S. G. Jak pod liczbą 134 tylko że liczby roku nie ma wyrażonej.
- S. O. Wyżej gwiazda między dwoma punktami, niżej napis w trzech wierszach: SOLIDUS CIVITATIS THORUN. na dole herb miasta, między dwoma punktami. To jest toruński szeląg.
- L. 136. S. G. Laurem uwieńczonej pół osoby. Napis JOANES. III D. G. REX. POL. M. D. L. R. PR.
- S. O. Herb gdański z ozdobą kwiatową na wierzchu, na boku litery DL. Napis MON. AUREA CIVITAT. GEDANENSIS 1676. To jest gdański czerwony złoty.
- L. 137. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby. Napis JOAN. III D. G. REX POL. M. D. L. R. PR.
- S. O. Jak pod liczbą 136 tylko początkowych liter mynemistrza nie ma, roku 1692. Podobny gdański czerwony złoty.
- L. 138. S. G. Pół uzbrojonej i laurem uwieńczonej osoby, na dole mynemistrza imię SVP. Napis: JOAN. III D. G. REX POL. M. D. L. R. P.
- S. O. W pięciopolowej a dwiema laurowymi gałązkami okrytej i ukoronowanej tarczy herb Janina Sobieskich. Napis: MASO. SAM. KYOV. VOL. PODOL. LIV. SM. S. C. między pismem w okrągłej małej tarczy, herb podskarbiego Jelita, okolny czyli otoczny napis INGENITIBUS AUSIS QUO VIS MONSTRAT ITER. To jest polski talar.
- L. 139. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby. Napis JOAN III. D. G. REX POLON. M. D. L. RUS. PRUS. MAS.
- S. O. W obwodzie herb gdański, na dole rok 1683 na boku litery DL. mynemistrza, a na samym spodzie znak menniczny. Napis MONETA ARGENTEA CIVITATIS GEDANENSIS. To jest gdański talar.
- L. 140. S. G. Pół osoby laurem uwieńczonej. Napis JOAN III. D. G. REX POL. M. D. L. R. P.
- S. O. Pięciopolowa ukoronowana tarcza, jak pod liczbą 138, na boku liczba

A. Orłowski fecit.

wartości 18, niżej herb podskarbiego Morsztyna, Leliwa. Napis MON. NOVA. ARG. REG. POL. 1677. To jest polski ort tynfem zwany.

TABLICA DZIEWIĄTA.

- L. 141. S. G. Pół osoby laurem uwieńczonej z orderem, na dole litery myncmistrza TLB. Napis jak pod liczbą 140.
- S. O. Pięciopolowa ukoronowana tarcza, na bokach liczba wartości 18, napis jak pod liczbą 140, roku 1684. Takiż tynf.
- L. 142. S. G. Jak pod liczbą 140.
- S. O. Dwie razem złączone tarcze, na których są herby narodowe, między niemi herb Sobieskich, na bokach liczba roku 1683, na wierzchu korona pod którą liczba wartości VI. Napis GROS. ARG. SEX. REG. POLONIAE, niżej herb podskarbiego jak pod liczbą 138. To jest polska sześciogroszówka.
- L. 143. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis jak pod liczbą 140.
- S. O. Jak pod liczbą 142, rok 1682. To jest podobna polska sześciogroszówka.
- L. 144. S. G. Pół uzbrojonej i laurem uwieńczonej osoby, na dole SP. litery myncmistrza. Napis JOAN III. D. G. REX POL. M. D. L.
- S. O. Liczba wartości III, niżej między herbami narodowymi herb Sobieskich, potem w trzech wierszach napis GROS. ARGE. TRIP. REGN. POLONI. na samym dole między liczbą roku 1684 herb podskarbiego. To jest trójgroszówka polska.
- L. 145. S. G. Jak pod liczbą 143.
- S. O. Jak pod liczbą 143 tylko liczba roku 1685. GROS ARG. TRES REG. POLONIAE. To jest także trójgroszówka.
- L. 146 S. G. Między liczbą 1688 ukoronowana cyfra J 3 R.
- S. O. Napis w trzech wierszach SOLID CIVITAT. GEDAN. To jest gdański szeląg.
- L. 147 S. G. Pół ukoronowanej osoby, AUGUST II D. G. REX POL. M. D. L. R. P. EL. S.
- S. O. W obwodzie herb gdański. Napis MON, AUREA CIVITAT. GEDAN. 1698. To jest czerwony złoty gdański.
- L. 148 S. G. Pół uzbrojonej osoby, napis AUGUSTUS II D. G. REX POLON. et M. D. L.
- S. O. W tarczy okrytej koroną herby narodowe, we środku herb domu Saskiego, na bokach liczba wartości 18. Napis MONET. NOVA ARG. REG. POL. 1698. To jest w Saxonii bity Tynf polski.

- L. 149 S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, z łańcuchem. orderowym. Napis: AUGUSTUS II D. G. REX POLON: M. DUX LIT:
 S. O. Ukoronowana tarcza jak pod liczbą 148 zawieszona na orderze duńskim Dannebrog, na bokach ukoronowana cyfra A. S. spada łańcuch duńskiego orderu Słonia, między dwiema różami i znak mynistrza E. P. H. Napis DUX SAX. J. C. M. A. et W. ELECT. znak menniczny i rok 1702. To jest talar Beichlingowym nazwany.
 L. 150 S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby. Napis AUGUST II D. G. REX POL. M. D. LIT. et ELECT. SAX.
 S. O. Trzy razem złączone tarcze, z wierzchu narodowe herby, niżej saski herb; między literami E P H. Wyżej korona pod którą liczba wartości VI. Napis GROS. ARG. SEX. REG. POL. et ELECT. SAX. 1702. To jest w Saxonii bity szostak.
 L. 151 S. G. Jak pod liczbą 150.
 S. O. Jak pod liczbą 150, niżej *Waga* herb Ludwika Pocieja podskarbiego litewskiego. Napis GROS. ARG. SEX. R. POL. et MA. DU. LIT. 1706. To jest w Litwie bita sześciogroszówka.
 L. 152 S. G. Pół ukoronowanej i uzbrojonej osoby z orderem. Napis D. G. AUGUSTUS III REX POLONIARUM.
 S. O. W okrągłej palmowemi gałązkami ukoronowanej tarczy, na której są herby narodowe, a we środku domu saskiego, niżej liczba wartości V, TH. co znaczy 5 talarów, na bokach litery mynistrza EC. Napis SAC. ROM. IMP. ARCHIM. ET ELECT. 1756. To jest Auguste d'or.
 L. 153. S. G. i odwrótne jak pod liczbą 152, liczba roku 1755 mynistrza imie E. D. C. wyrażone jest na dole. To jest talar.
 L. 154. S. G. i odwrótne jak pod liczbą 153, liczba roku 1754. To jest półtalara.

TABLICA DZIESIĄTA.

- L. 155. S. G. i odwrótne jak poprzednie, niżej liczba wartości ośmiu groszy srebrnych bez nazwiska mynistrza. To jest dwuzłotówka 1753 roku.
 L. 156. S. G. i odwrótne jak wyżej, na samym dole strony odwrotnej litera T. znacząca tynf 1753.
 L. 157. S. G. i odwrótne jak wyżej, na dole strony odwrotnej Sz. znacząca Szostak 1753.
 L. 158. S. G. i odwrótne jak poprzednie, na dole strony odwrotnej $\frac{1}{2}$ Sz. To jest: pół szostaka, czyli 6 groszy.
 L. 159. S. G. Pięciopolowa tarcza herbów narodowych, a we środku herb domu saskiego.

Al. Orłowski: fecit.

PLATE X

The Obverse Side

- S. O. W czterech wierszach PUŁTORAK 1753. To jest trójgroszówka.
- L. 160. S. G. Pół ukoronowanej i uzbrojonej osoby, napis jak pod liczbą 152.
- S. O. Ukoronowany orzeł, na którego piersiach jest herb domu saskiego okryty kapeluszem elektorskim, na dole napis PUŁTORAK. To jest trójgroszówka innego stępla.
- L. 161. S. G. Pół nieukoronowanej osoby, napis AUGUSTUS III REX POL.
- S. O. Dwie razem złęczone u wierzchu a u dołu rozchodzące się tarcze, z herbami narodowymi, w środkowej zaś kapeluszem elektorskim okrytej, jest herb saski, na dole jest liczba III, to jest 3 szelągi. Ta moneta jest grosz miedziany.
- L. 162. S. G. Jak pod liczbą 161.
- S. O. Jak pod liczbą 161, rok 1754. To jest szeląg.
- L. 163. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis D. G. FRID AUGUSTUS REX POL. EL. SAX.
- S. O. Ukoronowana i laurami przyozdobiona tarcza, na której są herby narodowe i herb domu saskiego, niżej liczba roku 1762. To jest talar.
- L. 164. S. G. Jak pod liczbą 163.
- S. O. Dwie tarcze przedzielone koroną, niżej między tarczami, kapeluszem elektorskim mniejsza okryta tarcza, na której jest herb domu saskiego, na dole w dwóch wierszach LX GROS 1762. Napis MON. REG. POLONIAE. To jest polska dwuzłotówka.
- L. 165. S. G. Jak pod liczbą 164.
- S. O. Napis w czterech wierszach XXX GROS REG. POLON. 1762, na około palmowe i laurowe gałązki z sobą złęczone. To jest złoty polski.
- L. 166. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis D. G. AUGUST. III R. POL. M. D. L. R. P. D. S. et EL.
- S. O. Gdański herb, niżej R. E. OE. litery mynistrza, na dole liczba roku 1763. Na wierzchu 30 GR. co znaczy 30 groszy, napis MON. ARGENT. CIVIT. GEDANENS. To jest gdański złoty.
- L. 167. S. G. W obwodzie pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, napis D. G. AUGUSTU. III REX POL. M. D. L. R. PR. D. S. et EL.
- S. O. W obwodzie herb gdański, jak pod liczbą 166, na wierzchu liczba wartości 18, niżej mynistrza imię C. H. S. 1759, MON. ARGENT. CIVITAT. GEDANENSIS. To jest gdański tyńf.
- L. 168. S. G. Jak pod liczbą 167,
- S. O. Tak jak pod liczbą 167, tylko pod kwiecistą ozdobą liczba wartości VI, a pod herbem R. E. OE. litery mynistrza, na dole liczba roku 1760. To jest gdańska sześćgroszówka.
- L. 169. S. G. Między liczbą roku 1758, ukoronowana cyfra A. 3 R.

- S. O. Herb gdański, na dole liczba wartości 3 GROSSUS TRIPLEX. GEDANENSIS. To jest gdańska trójgroszówka.
- L. 170. S. G. Jak pod liczbą 169, liczba roku 1753.
- S. O. Pod trzema różami w trzech wierszach napis SOLID CIVITAT. GEDAN. niżej herb gdański, między W i H które są początkowymi mynistrza literami. To jest gdański szeląg.
- L. 171. S. G. Jak pod liczbą 166.
- S. O. Herb miasta Elbląga. na którym liczba wartości 18, GR. na bokach tarczy liczba roku 1763, na dole J. C. S. litery początkowe nazwiska mynistrza. Napis MONETA ARGENTEA CIVIT. ELBINGESIS. To jest tynf elbląski.
- L. 172. S. G. Jak pod liczbą 171.
- S. O. Herb elbląski, na wierzchu liczba I T. jeden tynf, na bokach liczba roku 1762, niżej litery nazwiska mynistrza J. L. S. na dole charakterem cursive zwanym *Secund red.* co znaczy *secundum reductionem*, napis jak pod liczbą 171. To jest także tynf elbląski.

TABLICA JEDENASTA.

- L. 173. S. G. Jak pod liczbą 171.
- S. O. Jak pod liczbą 171, na wierzchu liczba wartości VI. Napis MON. ARGENT. CIVIT. ELBINGENSIS. To jest elbląska sześciogroszówka.
- L. 174. S. G. Między liczbą roku 1763, ukoronowana cyfra Augusta III.
- S. O. Napis w trzech wierszach SOLID. CIVITAT. ELBING. na dole w małej tarczy herb miasta Elbląga dzielący litery nazwiska mynistrza J. C. S. To jest szeląg Elbląga.
- L. 175. S. G. Pół uzbrojonej i ukoronowanej osoby, D. G. AUGUST III. R. POL. M. D. L. R. P. D. S. et EL.
- S. O. Herb toruński w tarczy trzymanej przez anioła, na bokach rok 1762, na dole liczba wartości VI. Napis MON. ARGENT. CIVIT. THORUN. To jest toruńska sześciogroszówka.
- L. 176. S. G. Między liczbą roku 1763, ukoronowana cyfra Augusta III.
- S. O. Herb jak pod liczbą 175, na bokach litery początkowe mynistrza J. B. Napis GROSSUS TRIPLEX THORUNENSIS. To jest trójgroszówka toruńska.
- L. 177. S. G. Między rokiem 1762, cyfra Augusta III.
- S. O. Pod różą napis w trzech wierszach SOLID CIVITAT. THORUN. na samym dole herb miasta dzielący początkowe litery mynistrza D. B. To jest toruński szeląg.

A. Orłowski fecit.

- L. 178. S. G. Pół uzbrojonej nieukorowanej osoby, napis STANISLAUS AUG. D. G. REX. POL. M. D. L.
- S. O. W paludamencie królewskim tarcza pięciopolowa, herbów narodowych i herbu Poniatowskich Ciołka, na dole liczba roku 1765, przedzielona jest literami F. T. mynistrza, nad koroną są słowa DUCAT. POLON. To jest czerwony złoty polski.
- L. 179. S. G. Jak pod liczbą 178.
- S. O. W kręgu palmowym napis w pięciu wierszach AUREUS NUMMUS POLONIAE ANNO 1795. To jest także czerwony złoty innego stępla.
- L. 180. S. G. Osoba stojąca w ubiorze królewskim z jabłkiem i berłem w rękach, na bokach rok 1766. Napis jak pod liczbą 178.
- S. O. Czworogranna ozdobiona tarcza, napis w czterech wierszach MONETA AUREA POLONIAE AD LEG. IMPER. Ten czerwony złoty jest bity na okazanie, że stosownie do prawa 1766 roku, nasze czerwone złote są bite podług ustawy rzeszy niemieckiej.
- L. 181. S. G. Pół osoby z fryzowanymi włosami, napis jak pod liczbą 178.
- S. O. W obwodzie ukoronowanym dwie tarcze narodowych herbów, niżej herb Poniatowskich, na dole w obrączce liczba wartości 3, nad koroną liczba roku 1794. Napis POLONIAE AUREUS. To jest potrójny czerwony, złoty, Stanisław d'or zwany, bity podczas powstania.
- L. 182. S. G. Jak pod liczbą 181.
- S. O. Jak pod liczbą 181 z tą tylko różnicą, że na dole wybito $1\frac{1}{2}$. To jest półtorak czerwonego złotego bity podczas tego samego powstania.
- L. 183. S. G. Pół uzbrojonej i ufryzowanej osoby, STANISLAUS AUGUSTUS D. G. REX POL. M. D. LITHV.
- S. O. W tarczy pięciopolowej ozdobnej, ukoronowanej herby narodowe, a we środku herb Poniatowskich, wstążka orderu orła białego otacza tę tarczę, na dole wisi order przedzielający litery EB. na tejże wstążce orderowej są słowa, które król miał na swojej gwiazdzie, PRO FIDE LEGE ET GREGE. Napis EX MARCA PURA COLON. 1766. To jest talar podług ustawy 1766 roku wybity.
- L. 184. S. G. Pół osoby ufryzowanej, napis jak pod liczbą 183.
- S. O. Jak pod liczbą 183 tylko rok 1781. Napis otoczny czyli brzeźny FIDELI PUBLICAE PIGNUS. Także talar polski podług tejże stopy.
- L. 185. S. G. Jak pod liczbą 184, z małą różnicą we włosach i z brzeźnym napisem.
- S. O. Jak pod liczbą 184 bez brzeźnego napisu. To jest także talar innego stępla.
- L. 186. S. G. Pół osoby ufryzowanej, napis jak pod liczbą 184 i brzeźny napis jak pod liczbą 185.

- S. O. Pięciopolowa tarcza, na wstążce orderowej bez żadnego napisu wisi order. Napis $10\frac{1}{2}$ EX MARCA PURA COLONIENS. 1792. To jest talar bity podług stopy przez kommissją skarbową koronną i litewską. 1787 ułożonej.
- L. 187 S. G. Pół osoby z trefionemi włosami, napis STANISLAUS AUGUSTUS D. G. REX POLON. M. D. LIT.
- S. O. Jak pod liczbą 186. napis $14\frac{1}{2}$ EX MARCA PUR. COLONIENS. 1792, na dole liczba wartości 6 złotych. To jest sześciozłotowy talar bity podług stopy w czasie rewolucyi przyjętej.

TABLICA DWÓNASTA.

- L. 188. S. G. Pół osoby ufryzowanej, jak pod liczbą 178.
- S. O. Pięciopolowa tarcza herbów narodowych i herbu Poniatowskich, korona na wierzchu napis XX EX MARCA PURA COLONIEN. 1767. To jest półtalara dodług stopy 1766 roku.
- L. 189. S. G. Pół osoby fryzowanej, napis STANISLAUS AUGUSTUS D. G. REX POL. M. D. LIT. napis brzeżny FIDEI PUBLICAE PIGNUS.
- S. O. Jak pod liczbą 188. tylko są litery początkowe mynemistrza E. B. E-hraima Brenna i liczba roku 1783. To jest także półtalara innego stępla, lecz równie podług stopy 1766 roku.
- L. 190. S. G. Jak pod liczbą 189.
- S. O. Jak pod liczbą 189, napis $20\frac{1}{2}$ EX MARCA PURA COLONIEN. 1767. roku.
- L. 191. S. G. Pół osoby fryzowanej, napis jak pod liczbą 188.
- S. O. Okrągła pięciopolowa tarcza koroną okryta, na której są herby narodowe i herb Poniatowskich. Napis XL EX MARCA PURA COLON. 1766. Od tarczy spada order dzielący najprzód litery F. S. mynemistrza, niżej 8 GR. To jest ośm groszy srebrnych. Ta moneta jest dwózłotówka polska podług stopy 1766 roku.
- L. 192. S. G. Pół osoby z włosami trefionemi, napis jak pod liczbą 191.
- S. O. Różni się tylko liczbą roku 1783 i początkowemi literami mynemistrza E. B. To jest także dwuzłotówka tejże samej stopy, innego stępla.
- L. 193. S. G. Jak pod liczbą 192.
- S. O. Jak pod liczbą 192, napis $41\frac{3}{4}$ EX MARCA PURA COLON. 1787. To jest dwuzłotówka podług stopy 1787.
- L. 194. S. G. Jak pod liczbą 193.
- S. O. Jak pod liczbą 193 rok 1795, na dole litery M. V które znaczą *Mo-*

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

- netaria Varsaviensis*, gdyż po śmierci Brenna nie było mynemistrza. Napis $42\frac{1}{4}$ EX MARCA PURA COLON. To jest dwuzłotówka podług stopy w czasie rewolucyi ustanowionej.
- L. 195. S. G. Jak pod liczbą 194.
- S. O. Jak pod liczbą 192, order przedziela liczbę wartości 18. Napis $66\frac{2}{3}$ EX MARCA PURA COL. 1766. To jest tyńf, któreń 1766 roku tylko bito.
- L. 196. S. G. Jak pod liczbą 194.
- S. O. Okrągła ozdobiona tarcza przykryta koroną, na której są herby narodowe i herb Poniatowskich, na miejscu orderu początkowe litery mynemistrza, niżej 4 GR. Napis LXXX EX MARCA PURA COL. 1785. To jest złotówka podług stopy 1766 roku.
- L. 197. S. G. Jak pod liczbą 196.
- S. O. Tarcza czworogranna pięciopolowa, tarcza ku dołowi trochę wykłęsta, liczba roku 1789. Napis $83\frac{1}{2}$ EX MARCA PURA COLON. To jest złotówka podług stopy przez kommissje skarbowe ustanowionej.
- L. 198. S. G. Jak pod liczbą 197.
- S. O. Jak pod liczbą 197, tylko liczba roku 1794, na dole M. V. Napis $84\frac{1}{2}$ EX MARCA PURA COLON. To jest złotówka podług stopy w czasie rewolucyi ustanowionej.
- L. 199. S. G. Pięciopolowa tarcza, od dołu idącemi palmowemi gałązkami ozdobiona korona przykrywa tarczę. Napis jak pod liczbą 198.
- S. O. W pięciu wierszach napis 2. GR. CLX EX MARCA PURA COL. 1766, na dole litery mynemistrza F. S. To jest półzłotego.
- L. 200. S. G. W czworogran cyfra Stanisława Augusta okryta koroną.
- S. O. Czworogran na wierzchu 1 GR. na prawej stronie R. POL. na lewej stronie M. D. L. na dole F. S. litery mynemistrza, w środku czworogran w pięciu wierszach napis 320 EX MARCA PURA COL. 1766. To jest srebrny grosz inaczej osmak zwany.
- L. 201. S. G. Okrągła tarcza ukoronowana pod narodowemi herbami, herb Poniatowskich. Napis STAN: AUG. Z. B. Ł. KRÓL POL. W. X. L.
- S. O. Napis w pięciu wierszach 10 GR. MIEDZ. 250 $\frac{1}{2}$ Z GRZ. KOL. 1787. E. B. litery początkowe mynemistrza. To jest dziesięciogroszówka po odmienionej stopie monety przez kommissje skarbowe ustanowiona i wybita.

TABLICA TRZYNASTA.

- L. 202. S. G. Okrągła tarcza przykryta koroną, pod herbami narodowemi, herb Poniatowskich. Napis STANISLAUS AUGUSTUS.

- S. O. Napis w trzech wierszach 6 GROSZY 1794. To jest sześciogroszówka billonowa, bita podczas rewolucyi.
- L. 203. S. G. Pół osoby ufryzowanej, napis STANISLAUS AUG. D. G. REX POL. M. D. L.
- S. O. Okrągła pięciopolowa tarcza ozdobnemi gałęziami otoczona, koroną przykryta. Napis GROSSUS POLON. TRIPLEX 1766. To jest trójgroszówka miedziana, na spodzie litera G. znacząca Gartenberga dyrektora mennicy.
- L. 204. S. G. Jak pod liczbą 202.
- S. O. Jak pod liczbą 203 z małą tylko co do ozdoby różnicą, liczba roku 1780, na spodzie litery mynymistrza E. B. To jest także trójgroszówka.
- L. 205. S. G. Jak pod liczbą 204.
- S. O. Jak pod liczbą 204. Napis TROJAK Z MIEDZI KRAJOWEJ. To jest trójgroszówka z miedzi w miedzianej górze pod Kielcami kopanej wybita.
- L. 206. S. G. Cyfra Stanisława Augusta ukoronowana dzieląca liczbę roku 1765.
- S. O. Jak pod liczbą 205. Napis 1 GROSSUS. REG. POL. M. D. L. To jest grosz miedziany polski.
- L. 207. S. G. Jak pod liczbą 206.
- S. O. Jak pod liczbą 206. Napis GROSZ Z MIEDZI KRAJOWEJ.
- L. 208. S. G. Jak pod liczbą 207, liczba roku 1777.
- S. O. Na wierzchu między dwiema gwiazdeczkami $\frac{1}{2}$ GROSSUS REG. POL. To jest półgroszówka miedziana.
- L. 209. S. G. Jak pod liczbą 208.
- S. O. Napis w czterech wierszach PÓŁ GROSZA Z MIEDZI KRAJOW.
- L. 210. S. G. Jak pod liczbą 209, liczba roku 1792.
- S. O. Między dwiema gwiazdeczkami 1 SOLID. R. P. To jest szeląg polski.
- L. 211. S. G. Pół osoby ukoronowanej, napis STANISL. AUG. D. G. REX POL. M. D. L. R. P.
- S. O. Herb miasta Gdańska, nad którym liczba wartości 6, na dole litery mynymistrza R. E. OE. Napis MON. ARGENT. CIVIT. GEDAN. 1764. To jest sześciogroszówka gdańska.
- L. 212. S. G. Jak pod liczbą 210, liczba roku 1765.
- S. O. Herb miasta Gdańska, pod spodem litery mynymistrza, napis na około GROSSUS TRIPLEX GEDANIENSIS. To jest grosz gdański.
- L. 213. S. G. Jak pod liczbą 212.
- S. O. Napis w trzech wierszach SOLID. CIVITAT. GEDAN. na dole herb

miasta Gdańska przedzielający litery mynemistrza F.L.S. To jest szeląg miasta Gdańska.

L. 214. S. G. Jak pod liczbą 211.

S. O. Herb miasta Torunia trzymany przez Anioła, na dole liczba wartości 6, na bokach liczba roku 1765. Napis MONETA ARGENT. CIVITAT. THORUNENS. To jest sześciogroszówka toruńska.

L. 215. S. G. Cyfra królewska z koroną w nieco różnym jednak sposobie od innych, liczba roku 1765.

S. O. Jak pod liczbą 214. Napis GROSSUS TRIPLEX THORUNENSIS. To jest trójgroszówka toruńska.

Tablica Monet Kuficznych znajdujących w Litwie, od gminu:
zakładem przymierza z czartem, nazwanych.

Liczba 1. Na licu czyli stronie głównej: na środku te są słowa. *Nie masz innego Boga tylko Bóg jedyny, niemający towarzysza.*

W koło *Muhammet jest posłem Boga, zesłanym do nakierowania ku wierze prawdziwej, aby tejwiary doskonałość okazał, nad wszystkie inne wyznania.*

Na stronie odwrotnej: na środku. *Bóg jest jedyny, Bóg jest wieczny, nie jest zrodzony.*

W koło. *W imie Boga był bity ten dinar (a) 91 roku (b).*

Pieniądz ten bity za panowania Walida (c) syna Abdalmalaka Kalifa.

L. 2. Na stronie głównej w środku. *Niemasz Boga tylko Bóg, który nie ma towarzysza.*

W koło: *W imie Boga bity ten pieniądz w Wazecie (d) 123 roku.*

Na stronie odwrotnej. *Bóg jest jedyny, wieczny i nie jest zrodzony i nie masz iemu drugiego podobnego.*

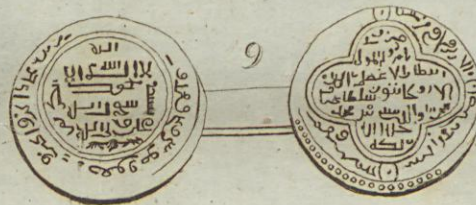
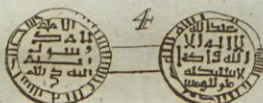
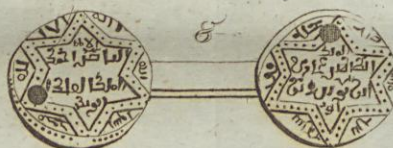
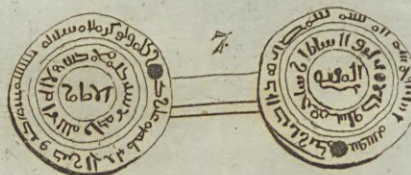
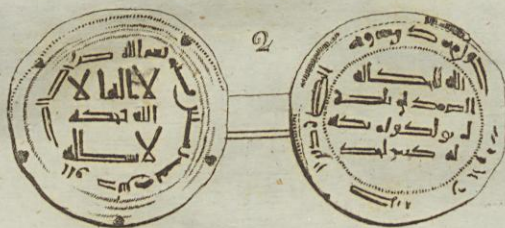
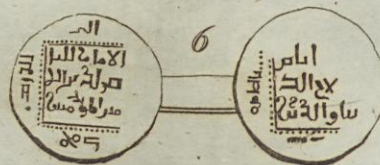
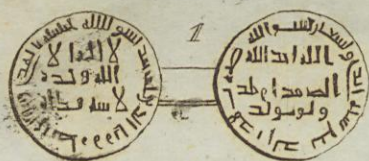
W koło. *Mahomet jest posłańcem Boga, którego z prawdziwą i sprawiedliwą wiarą przedniejszą od innych zesłał: chociaż tej wierze niewierni się sprzeciwiają.*

(a) Czyli Hadrian Relandus: *Dissertationum Miscellanearum dissert: de Lingva Persarum* p. 176 ma powód szukania słowa Dinara w perskim dawnym języku, czy mamy prostsze źródło tego słowa wziąć z Adlerem od Greków, których pieniądze były wzorem Arabom, nie wchodźmy, dosyć powiedzieć, że i teraz Arabowie pieniądze wszelkie *dinarami* nazywają. Z takim napisem za świadectwem Elmacina *Historiae Arabum* są najdawniejsze Arabów pieniądze.

(b) Zaczyna się Era Mahometa od jego ucieczki 622 roku 15 lipca, z Mekki do Medyny. Arabowie nawróceni od Mahomata, porzucili rok słoneczny, a wzięli miesięczny 354 dni. Spory które są o różny sposób tej epoki ustanowienia, do tego dzieła nie należą. Po wszechniejszą opinią ustanowiona kładzie się epoka.

(c) Inaczej nazywano go Ovalid: Ojca nazywali Grecy Abimelek.

(d) Abimelek czyli Abdolmalek, postanowił Iraku namiestnikiem Hegiaka. Ten wybudował miasto Wazetę, w którym za Kalifów Ommiadów rodu, pieniądze bito. Znalezione Thogrulbegha kilkadziesiąt sztuk, w tym mieście koło 1060 roku Ery Chrześcijańskiej bitych, niedaleko Wilna. O tym czasie jak Thogrul-begh opanował Waseth, Alboufaradgi, a z niego i z innych Deguignes *Histoire des Huns* T. III p. 200 rzecz czyni.

Pięniądz ten bity za panowania Ommiadów (e).

L. 3. Z głównej strony jak pod liczbą 1.

Na środku. *Mahomet jest postem Boskim.*

W koło. *W imie Boskie bity był ten dinar 150 roku.*

Ten pieniądz jest Abdally-Abu-Giafar (f) z rodu Abassidów (g).

L. 4. Na stronie głównej. *Mahomet jest postąncem Boga Imam Motader, Billah (h).*

Na stronie odwrotnej. *Nie masz Boga, tylko Bóg, a ten nie ma towarzysza, Abdalla (i) wódz wiernych.*

Pięniądz ten bity z imieniem Imama Kalifa Bagdadu, koło 932 roku Ery Chrześcijańskiej.

L. 5. Na stronie głównej. Pierwsze koło. *Moez Ledinillah wódz wiernych (k).*

Drugie koło. *W imie Boskie ten dinar bity jest w Mesra (l) 363 roku.*

Na stronie odwrotnej. *Niemasz innego Boga tylko Bóg. Mahomet jest postąncem Boskim.*

Drugie koło. *Ali zaś najlepszy — — Wierny.*

Trzecie koło. *Mahomet postąncem jest Boga, który go wyprowadził do prostego nakierowania w wierze, aby okazał jej doskonałość, nad wszystkie inne religje, ku zniewadze wszystkich składających towarzystwo inne.*

(e) Ommiadów dom zaczął panować od roku Hegiry 41 w osobie Moavii syna Abousophian, to jest: od ustąpienia khalifatu przez Hossana, aż do 132 roku czyli 750 roku naszej ery. Merouan, czyli Marouan był ostatni z tego rodu.

(f) Syn Aboul-Abbasa-Abdallaha. W nazwisku ma dodatek Al-Mansor, umarł 158 r. czyli 775 roku ery Chrześcijańskiej. On wystawił nowy Bagdad, niedaleko zwałisk dawnej Babylonji.

(g) Abassidów dom noszący czarne suknie, i dla tego od greckich pisarzy *Maurophori* nazywany, za Kalifa Omara, już był znanym. Po zabiciu Merouana dom Abassidów objął khalifat. Dwie były linje domu Abassidów, pierwsza która panowała w Bagdadzie, druga która po utraceniu Bagdadu przeniosła się do Egiptu. Bagdadzka linja skończyła się w osobie Moostaavem Billah Abdallah Abou Ahmeda, kiedy Houlagou 656 roku czyli 1258 ery naszej na czele Mogolskich Tatarów Bagdad wziął, i Kalifa zabić kazał. Druga linja bez władzy była w Egypcie, aż do wzięcia Egiptu przez Selima I Motaoukkel Al-lalah Mohammed od Selima wzięty i wypuszczony, 1538 roku zmarły; był ostatnim Khalifem w Egypcie.

(h) Syn Motadheda Billah Aboul Abbasa Ahmeda umarł 320 roku hegiry. Tytuł *Imama* jest jedno co w łacińskim języku *Antistes*, w istotnym początkowem znaczeniu brali Arabowie *Imama* za następcę Mahometa, na wzór Mojżesza. Jak ten *Imamat* był obiektem sporów, z jakimi dodatkami i umiarkowaniem przyjmowano ten tytuł patrz: Herbelota *Bibliothèque Orientale* edycyi 1697 roku p. 491.

(i) *Abdal* znaczy człowieka zajętego miłością Boga, i w imie tej najświętszej władzy sprawującego rzeczy nadzwyczajne. Jak często i od kogo używanem było to mianowanie patrz: Herbelota, Degnigna i innych.

(k) Syn *Mansoura Billah Abou Thaher Ismael* opanował Egipt 362 roku Hegiry, 365 roku umarł.

(l) *Mesr*, czyli *Misr* znaczy właściwie prowincję, czyli wielkie miasto; szczególnie zaś Egipt,

Piędzdz ten bity jest przez pierwszego Kalifa rodu Fatimitów (m) w Met-sra to jest w Kairze, ery Chrześcijańskiej 975 roku.

L. 6. Na głównej stronie, na środku. *Imam Naser Leddin Allah* (n).

W koło. *Mahomet Boga postaniec*.

Na stronie odwrotnej. *Naser Sallab-Eddunia Vadin pomyślność świata i religii* (o).

Ten piędzdz na jednej stronie Kalifa Bagdadu, a na drugiej stronie Saladina ma napis.

L. 7. Na stronie głównej: *Imam Mokteffi* (p).

Koło pierwsze. *Nie masz Boga, tylko Bóg jedyny. Mahomet jest powstańcem Boga*.

Koło drugie. *Którego z prawdziwą, i prawą wiarą postał, od innych wszystkich wyborniejszą, lubo się onej niewierni sprzeciwiają*.

Na stronie odwrotnej, na środku. *Imam Mokteffi*.

Koło pierwsze: *Soltan Seldziuk Szach* (q).

Drugie koło. *W imie Boskie bity jest ten dinar w Damaszku 540 roku*.

Ten piędzdz z obydwóch stron imie Kalifa Bagdadzkiego okazuje, przytém ma także imie Soltana z Seldziuków familii (r).

L. 8. Na stronie głównej: na środku w gwiazdzie o sześciu promieniach. *Imam obrońca wiary Ahmed, król sprawiedliwy Aboubecr* (s).

W koło. *Nie masz Boga tylko Bóg, Mahomet jego postaniec*.

a najwięcej stolicę Egiptu Kair.

(m) *Fathemiah Doulat al Fathemiah*. Tak nazwana dynastia, która twierdziła, że w prostej linii pochodzi od Alego, i Fatimy, czyli Phatyny córki Mahometa. Ta linia trwała 272 lat do 1171 roku. Soionthi w historii Kalifów *Tharick, al Kholafa*, którą Otfinowski tłumacz za Władysława IV wraz z historią Egiptu w części wielkiej wytłumaczył, różne zdarzenia i przygody tego rodu opisał.

(n) *Saladin* inaczej *Salaheddin Josef ben Ajoub* na wezwanie Adhaba Kalifa Fatimitów w Egypcie, poszedł do tego kraju na pomoc przeciwko Chrześcijanom, lecz niebawnie Kalifat Fatimitów zniósł, a Kalifom Bagdadu z rodu Abassidów przywrócił duchowną władzę. Ten Kalif którego imie jest na monecie, jest synem *Mosthad Binour Allah Abou Mahommed al Hasam*, którego władzę Salaheddin w Egypcie ogłosił.

(o) Kto nie zna Salaheddina? O'mad al Kateb dworak pisał jego życie, a nikt go o podchlebstwo nie obwinił: powszechna żałoba oznaczała smutek po jego zgonie, a nienawiść Chrześcijan była przeważoną uczuciem tego nadzwyczajnego człowieka. Takie piędzdz dość często znajdują: może uszanowanie pamięci Salaheddina było powodem mienia o nim pamiątek.

(p) Kalif Bagdadu.

(q) Syn *Salgar - Schaha*.

(r) Ród *Selgiucidów* wylągł się wśród niewolników Tureckich, skruszył władzę dynastjów Buidów i Ghaznevidów; uczynił Kalifa pierwszym sługą, a podbił wielką część Azji między Kaschgarem, Indusem i Bosphorem. Na pięć wydziałów dzieli się ten rod. 1. Seljuncidy Iranu, czyli Perscy od 455 do 590 roku Hegiry. 2. Seljuncidy Kermanu od 465 do 583. 3. Seljuncidy Ikoniiscy od 478 do 708. 4. Seljuncidy Alepu od 488 do 511. 5. Seljuncidy Damaszku od 497, do 546. W różnej potęgi i słabości kolei panowali.

(s) Brat Saladina rodu Ajubitów. *Ahmed Aboul Abbas* Imam, czyli Kalif Bagdadzki 604 roku Hegiry.

Na odwrotnej stronie takąż gwiazda. *Król Daher Gazi, (t) syn Józefa, syna Joba (u).*

W koło. *Bity w Aleppie 600 roku.*

Ten pieniądz wyraża imiona Kalifa w Bagdadzie, Soltana Egiptu i Soltana Aleppu.

L. 9. Na głównej stronie. *W imie łaskawego i dobroczynnego Boga. Nie masz innego Boga tylko Bóg. Mahomet jest powstańcem Boskim. Ali przyjacielem Boskim.*

W koło. *Mahomet i Ali. Dobro, Dobro, i Ali. Giafar, i Musa, i Ali. Mahomet i Ali, Hasan Hussien, i Ali (w).*

Na stronie odwrotnej, w środku. *Bito pod szczęśliwem panowaniem najwyższego Soltana Króla Giaptu, Soltana Ghaieddunia-nedin Khodavendech Mahomet, którego niech Bóg na państwie ugruntuje. (x).*

U dołu. *Bito w Bagdadzie 710 roku.*

U góry. *Sprawa Boska jest pierwsza: a dnia onego rozweselą się wierni w pomocy Boskiej.*

Ta moneta bita od syna Arghoum-Kana (y).

L. 10. Na stronie głównej. *Nie masz Boga, tylko Bóg, Mahomet jest jego powstańcem.*

W koło. *Abubekr, Omar, Otman, Ali.*

Na stronie odwrotnej. *Soltan wspaniały Abu-Said-Bahadur-Chan, (z) którego mu niech Bóg szczęśliwie królestwo ugruntuje. Bity w Taurizie.*

Na około. *Bity w Taurizie 734 roku.*

Ten pieniądz ma imiona czterech Kalifów uznanych od sekty Sciitów.

Z drugiej strony jest imie Soltana pochodzącego z familii Houlagu-Kana fundatora dynastji Mogołów w Persji.

(t) Gazi znaczy zdobywcę. Arabowie i Turcy dawali niekiedy to imie książętom, a książęta niezasłużone nawet brali imie, jak i ten którego jest moneta uczynił.

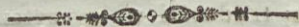
(u) Po śmierci Józefa Salahedina ten był w Aleppie Sultanem mianowany, i panował nad Aleppem, Harem, Telbasciar, Ezez, i innemi krainami.

(w) Oprócz Mahometa i Alego, Sekta Sciitów przyjmuje tych nauczycieli, których imiona tu są wybite. Giafar urodził się w Medinie 83 roku Hegiry. Musa jego syn był następcą; potem Hassan i Hussein.

(x) Zaczął panować 703 roku, a umarł 716 roku. Deguignes: *Histoire des Huns* T. I. p. 383.

(y) *Arghon-Kana* przygody opisane są dokładnie w Herbelocie, i w licznych elegiach Arahskich nad śmiercią *Scham Seddyna* wizira; a ofiary lekkowierności pana. Ten to Arghoum-Kan odbierał podziękowania od Mikołaja IV przez Jana *de Monte Corvino*. Tego Kana syn, którego monetę pod liczbą 9 stawiamy do rozwagi czytelnika, przyjął Mahometa wiarę.

(z) Z rodu Gengiskana: nastąpił po ojcu 717 roku Hegiry. O tém to *Abou-Saidzie*, i *Bagdad-Khatoun* córce Emira Gioubana były jeszcze różne powieści w ustach naszych Tatarów za Jana III, i Augusta II: przynajmniej niezgrabny *Romans o Kotunie z Bagdadu* koło 1700 roku pisany, zdaje się być uformowanym z tych podań nieco jednak przeciwnych dziejom wschodnim.

Wykład XXVI. wzorów paleograficznych, zdjętych z autentycznych dyplomatów książąt i królów polskich, od r. 1185 do 1534. (1.)

N^o I.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis. Ego Lezico dux, notum facio omnibus. — Anno dominicae incarnationis M. C. L. XXX. V. (1185) epacta A. E. VII.

N° 2.

In nomine Domini Amen. Quoniam acta hominum de facili in oblivionis voraginem delabuntur, si scripti aut testimonii subnotatione non fuerint notitiae declarata posteris, Nos ergo Mesico Dei gratia dux Poloniae, universis Christi fidelibus; — Datum in Gnezsene (*Gnesna*), anno Domini millesimo centesimo octogesimo octavo (1188); in Octava sancti Adalberti (30 Aprilis.)

N° 3.

Nos Cunradus Dei gratia dux Cracoviae et Lanciciae, cum filiis nostris Bolezlao duce Mazoviae, Kazimiro duce Kuiaviae et Duce Samouito, notum facimus universis Act. (*um*) Anno gratiae M. CC. XLII. (1242) XII. Kal. Octobris (20 Septembr.)

N° 4.

Universis Christi fidelibus. Nos K. Dei gratia Cuiaviae dux, Notum facimus quod pactiones, confederationes et promissiones. Datum in Vladizlavia juvene. Anno domini M. CC. XLVI. (1246) III. Non. Martii (5.)

N° 5.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Nos K. Dei gratia dux Cuyaviae et Lanchiciae. Bonorum omnium largitori gratias immensas refferimus. Cum Dathan et Abyron accipiat portionem. Actum in Dobryn. — Anno incarnationis Domini M. CC. LII. (1252) III. Kal. Octobris (29 Septembr.)

N° 6.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis Amen. Cum quilibet fidelis the-

(1) Wzory przywilejów od liczby XXVI. do XLII. włącznie, pisanych głoskami zwyczajnemi, bez skrócen niestanowią żadnej trudności w wyczytaniu.

zaurizare debeat thesauros in coelis, ut proemium ex his possit assequi aeternitatis, Nos Boleslaus Dei gratia dux Cracoviae et Sandomiriae notum facimus.—Actum in Sidlov Anno Domini M. CC. L. quinto (1255) in Octava nativitatis Domini.

N° 7.

In nomine Domini Amen. Dum vivit littera vivit et actio commissa.— Igitur nos Boleslaus dux Poloniae, una cum dilecto filiolo nostro duce Premislio, nec non cum dilecta uxore nostra domina Jolentha.—Datum anno Domini M. CC. LXXVI. (1276?) Scriptum in Dluscho sexta Kalendas Aprilis (27 Martii). In Vigilia Sancti patris et martyris Malchi.

N° 8.

In nomine Domini Amen. Quoniam humanae memoriae innata oblivio, actuum temporalium constituta divergit in errorem.—Nos secundus Premisl Dei gratia dux Maioris Poloniae universis Christi fidelibus—Acta sunt haece anno domini M. CC. nonagesimo primo (1291) In Gnezna in die Virginum undecim millium.

N° 9.

In nomine Domini Amen. Quoniam sapientum decrevit auctoritas, ut acta quae aguntur in tempore simul dilabuntur cum tempore, si non fuerint legitimo virorum ac proborum testimonio roborata ideo nos Wladislaus Dei gratia dux Cuyaviae, Lanchiciae, Syradiae et Dobrzynensis, praesentium et futurorum memoriae declaramus.—Datum in vigilia beatae Mariae Nativitatis (7 Septembris) Anno incarnationis Domini M. CC. nonagesimo quinto (1295).

N° 10.

Nos Wladislaus Dei gratia Rex Poloniae Universis.—Datum apud Lanc. feria sexta post diem Cinerum (5 Februarii) Anno Domini M. CCC. XX. sexto (1326.)

N° 11.

Nos Wenczeslaus Dei gratia Bohemiae, Ungariae et Poloniae Rex, fatemur tenore praesentium.—Datum Pragae, Anno Domini M. CCC. V. (1305) VI. idus Augusti (8.)

N° 12.

In nomine Domini Amen. Cunctorum perit memoria factorum—Ideoque nos Heynricus Dei gratia haeres regni Poloniae, Dux Slesie, dominus Glogouiae et Poznaniae scire volumus—Actum Poznaniae Anno Domini M. CCC. nono, (1309) praesentibus testibus infrascriptis.

N° 13.

In nomine Domini Amen. Magnae pietatis opus captivis tribuere libertatem. Proinde nos Kazimirus Dei gratia rex Poloniae — Datum Kalis, in die Kiliani et sociorum eius beatorum martyrum (8 Julii) Anno Domini M. CCC. XLIII. (1343).

N° 14.

In nomine Domini Amen. Suadente misericordia expedit interdum excellentibus veniam tribuere de commissis. Sane nos Kazimirus Dei gratia Rex Poloniae. Contemplatione retributionis iudicis aeterni — Datum Kalisz die Kyliani et sociorum eius beatorum martyrum (8 Julii) Anno Domini M. CCC. XL tertio (1343).

N° 15.

In nomine Domini Amen. Cum rerum temporalium ac earum' spaciosum dominum. Ad futuram gloriam perveniendam — Nos igitur Lodouicus Dei gratia Rex Ungariae, Poloniae, Dalmatiae, Chrovatiae, Rasciae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Rex, Princeps Salernitanus — Actum Cracoviae in die beati Andreae Apostoli (30 Novembr). Anno Domini Millesimo Trecentesimo octuagesimo primo (1381). Datum per manus Venerabilis Viri Johannis Radlicye Cancellarii supremi Regni nostri Poloniae.

N° 16.

In nomine Domini Amen. Ad rei memoriam sempiternam. Hedwigis Dei gratia Regina Poloniae necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae Lanciciae, Cuiaviae, Pomeraniaeque domina et haeres — Actum Cracoviae in crastino Ascensionis Domini (6 maji) Anno eiusdem millesimo trecentesimo octogesimo quinto (1385) — Datum per manus honorabilis viri Domini Zaklicze praepositi Sandomiriensis aulae nostrae Cancellarii fidelis dilecti.

N° 17.

Wladislaus Dei gratia Rex Poloniae nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Syradiae, Lanciciae, Cuyaviae, Lithvaniae princeps Supremus, Pomeraniae, Rusiaeque Dominus et haeres etc. — Actum et datum in Nova Civitate alias Korczin, ipso die Sancti Martini Episcopi (11 Novembris) Anno

Domini M. CCCC. quarto (1404). Per manus nobilis Zakliczae Cancellarii, et Nicolai Vicecancellarii Regni nostri Poloniae fidelium dilectorum.

Ad relationem domini Nicolai Regni
Poloniae Vicecancellarii praedicti.

N° 18.

Nos Wladislaus Dei gratia Rex Poloniae Lithuaniaeque Princeps Supremus et haeres Russiae etc. et Alexander alias Witodus eadem gratia Magnus Dux Lithuaniae et Russiae etc. — Datum in loco venationum nostrarum prope villam Kelczonice, feria quinta post festum Exaltationis sanctae Crucis (18 Septembris). Anno Domini Millesimo Quadringentesimo sextodecimo (1416).

Ad mandatum domini Regis, Sbigneus de Oleschnicza Scolasticus Sandomiriensis Aulae Regiae Protonotarius.

N° 19.

Alexander anders Wytolod fon Gottes genoden Grosfürst' czu Litthowen unde czu Reusen — In dem Jar der Geburt Christi firezenhundert und füre (1404). am frejtage in der Octava Pentecostes. (19 Junii).

N° 20.

Wladislaus Dei gratia Poloniae Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, Lithuaniaeque princeps supremus et haeres Russiae etc. — Actum et datum Budae feria quarta in vigilia Sacratissimi corporis Christi (10 Junii) Anno Domini millesimo quadringentesimo quadregesimo quarto (1444).

Ad mandatum Regiae Maiestatis: Johannes
Reij Sancti Michaelis praepositus.

N° 21.

In nomine Domini Amen. Nos Kasimirus Dei gratia Rex Poloniae, nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiaviae, Magnus Dux Lithuaniae, haeres Russiae et dominus Prussiae etc. — Actum in Oppido Piotrkow, in Conventione generali, feria tertia ante festum Pentecostes (23 Maji) Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto (1455.) Datum per manus Venerabilis Thomae de Strzampynomagistri in Theologia et decretorum Doctoris, Regni Poloniae Vicecancellarii sincere nobis dilecti.

Dominus Rex per se.

N° 22.

In nomine Domini Amen. Exinde nos Johannes Albertus Dei gratia Rex Poloniae nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciaeque dominus et haeres — Per manus Venerabilis in Christo Patris Domini Creslai de Curozwanky Episcopi Vladislaviensis et Cancellarii Regni nostri nobis sincere dilecti. Piotrkoviae in Conventionione generali Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto (1496).

Creslaus Episcopus et Regni Poloniae Cancellarius qui supra.

N° 23.

Alexander Dei gratia Electus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque Dominus et haeres etc.— Actum in Myelnik feria tertia ipso die Sanctorum Crispini et Crispiniani martyrum (25 Octobris) Anno 1501.

N° 24.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Mazouiaeque etc. dominus et haeres— Datum Vilnae quarta mensis Octobris. Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo (1528).

Sigismundus Rex

Ad mandatum Sacrae Regiae et ducalis Maiestatis proprium.

N° 25.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque dominus et haeres etc.— Datum in Castris nostris circa Smolensko, feria secunda proxima post festum sancti Bartholomaei (25 Augusti) Anno Domini millesimo quingentesimo octavo 1508, Regni nostri secundo.

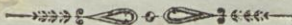
Johannes de Lassko Regni Poloniae Cancellarius.

N° 26.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. Dominus et haeres. Datum Vilnae decima octava (18) Julii. Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo quarto (1534).

Petrus Episcopus et vicecancellarius

Relatio Reverendi in Christo Patris Petri Thomiczki Episcopi Cracoviensis Regni Poloniae Vicecancellarii.

N° 1.

In nomine Scⁱ & indiuidue trinitatis ego lexco dux. horu facio
omnib; — Anno dñice incarnat. m. c. lxxx. v. epacta xvii.

N° 2.

In nomine domini amen Quoruz acta hominu de facti in obli
uione uagante dilabuntur si scripti aut testium subnotacoe no
fuerint notie declarata posteris, Nos ego. Mesko. de gra Dux
polonie. vniuersi xpi fidelib; — Datu in Cnesse ay Eng. yd
lesimo. ccc^o lxxviii^o octavo in octaua sancti ad alberti.

N° 3.

Nos Conrad de & Dux Cracovie & lanch & filius unig Volzelas dux Masovie. Barzarus dux Cuius & Dux Samouito not facim
muisis — Act Anno dñi. c. xlii. xii kl Octobr.

N° 4.

Vniuersi xpi fidelib; Nos k. de gra Cuius dux notu facim qd pactiones confedacoe & pmissioes
Dat in Scladyslawa Juuene. Anno dñi. m. c. xlii. iij. Non. martij.

N° 5.

Innoe patris & filij & ipse scⁱ Amen. Nos k. de gra Dux Cu
yame. & Lanchie. bonoz omni largitori grax imensas refferim⁹
cu Dathan. & Abyron accipiat portionem. Actum in Vo
bryn. — Anno incarnationis domini. m. cc. Lij in kl.
octobris;

...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...

In nomine scilicet et individue unitatis dñi. Cum quilibet fidelis thesaurizare debeat thesauros in celis. ut premium ex his possit assequi eternitatis. Nos Boleslaus de grā dux Polonie et Sandomie Notum facim^{us} — factum in Sidor Anno dñi. m. cc. l. quinto in octava natiuitatis domini. — ..

In nomine domini Amen. — Sum uim lita uim et actio conuicta — Inim^{us} nos Boleslaus de grā dux polon^{ie} una cu dilecto filio nro dnce p^{ri}nglio uenion cum dilecta uxore nostra domina plencia — Datum anno dñi m. cc. lxi. vi. scriptum indultcho Sexto kalendas ap^{ri}lis. m^ugilia sancta p^{ri}sa n^{ra} malebi.

In nomine domini Amen. — Bonam humane memorie in nata obliuio actum temporalium ostenta durgit in errorem — Nos se^{nt}andus p^{re}missi dei grā dux maioris polonie vniuersi xpi fidelibus — Acta sunt h^{ic} anno dñi m. cc. lxx. primo in Gnesna in die virginum in decem milia.

Amonime dñi am^{en} — Q^{ui}m sapientum decreuit auctoritas p^{ro} acta que agunt in tempore simul dilabunt^{ur} cum tempore si non fuerint legitimo p^{ro}curum ac proborum testimonio reuerata. Ideo nos wladyslaus de grā dux. Curane. Landpae. Syrachie et Dobzneros. p^{re}sencum et futurum memorie declaramus. — Datum in p^{re}sencia Beate Marie lauicatus. Anno incarnationis dñi m. cc. lxx. nagesimo quinto.

Nos wladyslaus de grā Rex Polonie vniuersis — De ap^{osto}lice s^{an}cte s^{an}cte post diem dñi. Anno dñi m. cc. lxx. xxi. sep.

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

Nos Wenzeslaus . dei gratia Bohemie Ungarie
Polonie &c. fateram tenet presacrum
Datum prage Anno dni . m . ccc . v . Idus . augusti .

In nomine dni Amen Cunctarum per te memoria factorum . Idcirco nos
Hymialis dei gratia Rex & gub^r polonie dny elect^{us} dñs Slagome &
p^rimarie fere volumus . Actum pr^{ag} Anno dni m . ccc . nono
p^rincib^{us} . cepib^{us} . m^ultisq^{ue} .

In nomine domini amen . Magne pietatis opus captivis tribuere libertatem . Proinde
nos Kazimir^{us} dei gr^a Rex polonie . De talis . indie Sylam & p^rior^{um} eius beator^{um} .
m^u Anno do . m . ccc . xl . t^{er}cio .

In nomine domini amen . S^uadente n^{ra} expedie m^ultum exat^u
tibi veniam tribue de commissis . Eane nos Kazimir^{us} dei gr^a Rex polonie .
Consp^{er}atione v^{er}it^{er}itatis m^ultis et^{er}ni . D^uc talis idie Sylam & p^rior^{um}
eius beator^{um} . n^{ra} Anno dni m . ccc . xl . t^{er}cio .

In nomine domini amen . Univer^{sa} compalium . ac ear^{um}
spacorum domini . ad futuram gloriam p^rimendam . Nos I^{gn}ac^{us}
Lodomais dei gr^a Rex Hungarie . Polonie . Salinae . Chronacie .
Panie . Serue . Gallie . Lodomene . Romanie . Bulgarięq^{ue} Rex
& Duceps Salernitanus . Nobis cr^uatome . m^u de beata Andree
Apl^u . Anno domini millesimo trecentesimo octingentesimo .
D^umo . Datum per manus Wendel^{is} dñi Johanne^{is} Radhac^{us} .
Cancellarij sup^{er}mi Regni nostri polonie predict^{us} .

1870
The undersigned do hereby certify that the within and foregoing is a true and correct copy of the original as the same appears from the records of the Court of Sessions of the County of New York.

Witness my hand and seal of office at the City of New York, this 1st day of June, 1870.

John W. ...
County Clerk of the County of New York.

Attest:
My hand and seal of office at the City of New York, this 1st day of June, 1870.

John W. ...
County Clerk of the County of New York.

In nomine domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Hedwigis dei gra-
Regina Polonie necnon Cracovie Sandomirie Sieradie Lancie Enawie Pomer-
nieq; domina et heres. — Actum Ene in castro Aspensons die anno eiusdem millesimo
trecentesimo octogesimo quinto. — Datum per manus honorabilis viri dni Zachige
prope Sandomirien dñls noster Cancellarij fidelis dilecti.

Wladyslaw dei gra rex Polonie necno Teran Cracovie Sandomi-
rie Sieradie Lancie Enawie Lithuame princeps Supm⁹ Pome-
ranie Russieq; domin⁹ et heres etc. — Actum et dat in Nouaciuta-
te als Comin pro die sancti Martini Epi Anno dni m^o ccc^o quar-
to per man⁹ Nobilis Zachige Cancellarij et Nicolai vicecan-
cellarij Regni nri Polonie fidelium dilectorum.

Ad rñm dñi Nicolai Regni
Polonie vicecancellarij predicti.

Vos Wladyslaw de quana Rex Polonie Lithuameq; Princeps

Supremus et heres Russie etc. Et Alexander als Bradus eadem quana
Magnus dux Lithuame et Russie etc. — Dat in loco venationu nraz prope
villam Kelzouice feria quinta post festum Trinitatis Sancte Trinis Anno
domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Mandatum dñi Regis Obigne de Alechmiza Sclavinus Sandomirien Nule Regie pñsonis.

Alexander vidus hertolod son got genoden Grosseff⁹ qu Althofen dñe cu
Reyßen — In dem jar der gebort xppl firtz euh und dñe d firtz my firtage
in der octanen penthecost.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1911

N° 20.

Ladislavus deignus Polonie Hungarie Salmarie Croacie etc Rex Lithua-
nie princeps Sibiricus et heres Russie etc Dat a darp Bude saria quar-
to in vigilia Sacratissimi Corporis Christi Anno Domini Millesimoquadringen-
tesimo quadragesimo quarto

Ad madam Regis maiestatem Johanne
Rex sui archiepiscopi prepositus

N° 21.

In nomine domini amen

perpetuam rei memoriam Nos Rasmirus deignatus Rex Polo-
nie. Neeron. Terrarum. Cracovie Sandomirie Siemie Lantiae.
Cujavie Magnusdux Lithuanie heres Russie et dominus Sibiricus
heres etc Datum in Opido Piotrkow in Conventionione generali fe-
ua tertia ante festum Penthecostes proxima. Anno Domini Mil-
lesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto. Dat per ma-
nus Venerabilis Thome de Strampyno magistri in Theologia et
decretorum doctoris Regni Polonie Vicecancellarii sincere nobis dilecti

N° 22.

Dominus Rex per se

In nomine domini amen

Eximius Johannes Albertus deignus Rex Polonie Neeron Terrarum Cracovie Sandomi-
rie Siemie Lantiae etc dominus et heres etc per manus Rectoris in xpo patris domini Esclai de Ciozomys
episcopi Wladislavi et cancellarii Regni sui nobis sincere dilecti S Piotrkowie in conventionione gene-
rali Anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto

Restant Episcopus et Regni Polonie Cancellarius supra

[Faint, illegible handwritten text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.]

[Faint, illegible handwritten text in the middle section, appearing as several lines of script.]

[Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page, possibly a concluding paragraph or signature area.]

N° 23.

Alexander de gra Electus Rex Polonie Magnus dux Lithuaniæ Russie
 Prussie q^{ue} dominus et heres — dat in Andryk p^{re}sentia l^{it}era p^{re}sentis
 die scilicet Cyprii et Cypriani m^{en}sis Anno 1705

N° 24.

IGISMUNDVS deigratia Rex Polonie Magnus dux Lithuaniæ
 Russie Prussie Samogitie Mazonie q^{ue} etc dominus et heres — dat Vilne
 quarta mensis Octobris Anno domini Millesimo quingentesimo vigesimo octa-
 no. *Guglielmus Rex* *Act mandatis sacre Regie*
et ducatus Actis propriis

N° 25.

IGISMUNDVS deigratia Rex Polonie Magnus dux Lithuaniæ
 Russie Prussieq^{ue} dominus et heres — dat in castris nostris circa Smo-
 lensko feria secunda proxima post festum sancti Bartholomei Anno
 domini Millesimo quingentesimo octavo Reg^{is} n^{ost}ri aⁿno scilicet.

N° 26.

IGISMUNDUS deigratia Rex Polo-
 nie Magnus dux Lithuaniæ Russie Prussie Ma-
 sonie etc dominus et heres. dat Vilne decima octava July. Anno do-
 mini Millesimo quingentesimo trigesimo quarto.

Petrus Episcopus et vicecancellarius

Reverendi in Christo patris domini Petri Thomæ
 Episcopi Cracoviensis et Regni Polonie Vicecancellarii.

Almondo...
...
...

1211 / 20 D / 2 Augustus...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

SIGISMUNDVS AVGVSTVS

DEI gratia REX Poloniæ. Magnus DVX Lithuanie, Rusiæ Prussie, Maso-
vie Samogitie &c. Dominus et Heres. — Datum Petricovie in conventione
generali Regni sabbato ante Dominicam Palmarum. Anno Domini Millesimo
Quingentesimo Sexagesimo Quinto. Regni vero nostri Trigesimo Sexto.

Sigismundus Augustus
Rex

HENRICUS dei gratia REX Poloniæ, magnus dux Lituanie, Rusiæ, Prussie,
Masonie, Samogitie, Linonieqz, necnon Andim, Borbomorum, et Aluernorum Princeps, Co-
mes Marchie, Foresti, Quertii, Rouergii, Montisforti &c. — Datis Cracovie XXII Men-
sis Martii Anno M. D. LXX° quarto. Regni vero nostri primo. f.

Henricus Rex

IGISMUNDVS

AVGVSTVS

1511

1512

1513

1514

1515

1516

1517

1518

1519

1520

1521

1522

1523

1524

1525

1526

1527

1528

1529

1530

1531

1532

1533

1534

1535

HENRICVS DEIGRATI

REX Polonie magnus DVX Lithuanie Russie Prussie Maso-
vie Samogitie Wolhynie Ryouie Podlachie Liouonieq; Serecnon
Andrum Boxbemiorum Alucnorum DVX Comes Marchie Foris
in Veray Roueray Antisforti = DAT ID E C Nouem-
die duodecima mensis May ANNO D Omini Mil-
lesimo Quingentesimo Septuagesimo QUA RTO RE
L N I vero nostri A N N O
L L Anno S

Henricus Rex

*Petrus Dierin polski
R. Q. Vicecanc. Karui*

Stephanus Dei gra Rex Polonie, Magnus Dux Lithuanie, Russie,
Prussie, Masouie, Samogitie, Liouonieq; et Princeps Transyluanie
= Dat ex castris nris ad Vroneciam die xiiij mensis Augusti Anno
Dni: M. D. LXXXI. Regni vero nri anno Sexto.

Stephanus Rex

ERIC FIGRATTI

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1875
CHICAGO, ILL.
JAN 1 1875

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1875
CHICAGO, ILL.
JAN 1 1875

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

N° 31.

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae magnus Dux Lithuaniae Russiae
Prussiae Masoviae Samogitiae Livoniae etc. Nec non Suecorum Gothorum Vanda-
lorum haereticorum etc. Datum Varaviae die 17. Mensis Februarii An-
no Domini M. DC. XII. Regnorum nostrorum Poloniae XXV. Sueciae vero XVIII. annis.

Sigismundus Rex

N° 32.

Z Imunthui z Bocey faski Krol Polsko Wrelkie Dze Lithe-
skie Ruskie Pruskie Mazowieckie Smolenskie Instantskie z Swed-
cki Gottski Wandalski Dzieny KROL — Dzien Warszawie
dnia 22 Mierza Smolenska Roku Polskiego MDCCXI Panowania
naszego Polskiego XXXIX Szwedzkiego XXVIII Roku

Sigismundus Rex

N° 33.

Wladislaus Sigismundus Dei Gra Poloniae et Sueciae Princeps Electus Magnus
Dux Moscoviae Smolenscent Severien' Czaricouensis Ducatum Administrator
= Danz Warszawie dnia 20 Mierzeca Listopada Roku Polskiego MDCXIX.

W m
ryestirij

Wladislaus Sigismund

Handwritten text, likely a letter or document, appearing as bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text, likely a letter or document, appearing as bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text, likely a letter or document, appearing as bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Ladislaus V Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae Russiae Prussiae
 Masoviae Samogithoniae Inflantiae Zemoviciae necnon Suevorum Gothorum Van-
 dalorumque hereditarius REX — Datum Wanzawe diei XII mensis
 Novembris Anno Panisue MDCLXII Panovania hinc testis Karzys Poluegs & W
 Swedzkie & Polu

Ladislaus Rex

Joannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux
 Lithuaniae Russiae Prussiae Samogithoniae
 Inflantiae Zemoviciae necnon Suevorum Gothorum Van-
 dalorumque hereditarius REX — Datum Karwiewicys
 diei XVI mensis Octobris Anno Domini MDCLXII
 Legatorum Norum Poloniae W Swedzken V Anno

JOHANNES CASIMIRUS REX

Jan Kazimierz & Bożysława Król Polski Wielkie Nioze Litewskie Ruskie
 Pruskie Mazowieckie Smolenskie Inflantckie molenckie Premiedonskie a
 Swedzli Polski Wandalu & Kieruzni Król — Dán w Swednie
 dnia VI Miesioza Lutego Roku Panskiego MDC
 LIII Zarownia Naszego Soluego & Swedzkie & Polu

Jan Kazimierz Król

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a header or introductory paragraph.

Handwritten text block, possibly a signature or a specific heading.

Handwritten text block, continuing the narrative or list.

Handwritten text block, possibly a signature or a specific heading.

Handwritten text block, continuing the narrative or list.

Handwritten text block at the bottom of the page, possibly a signature or a concluding paragraph.

Michał z Bożey łaski Król Polski Wielki Xięże Litewski Ruski,
 Pruski Mazowiecki Zamudzki Inflancki Kioński Wołyński Podol-
 ski Smoleński Siewierski y Czerniechowski = Dan w Warszawie d
 XVII. Miesiaca Sycznia Roku Pańskiego M D C L X X II.
 Panowania Naszego W^o R o Z o.

Michał Król

Jan Trzeci z Bożey łaski Król Polski Wielki
 Xięże Litewski Ruski Mazowiecki Zamudzki Inflan-
 ski Kiiowski Podolski Podlański Smoleński Siewierski y Czerniechowski = Dan w Warszawie dnia 11 M^{ca} Kwietnia Roku
 Pańskiego MDCLXXX Panowania Naszego VI Roku.

Jan Król.

Handwritten text, likely a letter or document, written in a cursive script. The text is faint and mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side.

Handwritten signature or name, written in a large, flowing cursive script. The signature is also faint and mostly illegible.

Handwritten text, likely a letter or document, written in a cursive script. The text is faint and mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side.

Handwritten signature or name, written in a cursive script. The signature is faint and mostly illegible.

Augustus Secundus Dei gratia Rex Polonia
 Magnus Dux Lithuania Russia Prussia
 Masovia, Samogitia Kijovia Volhynie
 Podolia Podlachie, Livonia, Smolenscia
 Severia Czerniechovi^{cz}; Neunen Hereditarius
 Dux Saxonie Princeps & Elector &c.
 Dat: in Villa Seimurzie Die XVII Mensis
 Octobris Anno Domini MDCC Regni
 Nostri 11°.

Augustus Rex

Petrus ind. Czerniecki
 Wogens. Regni Int. Com. & A. III.
 Not.

August Trzeci z Bozey Laski Krol Pol-
 ski, Wielki Xiąze Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki,
 Imuydzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski,
 Inflantski, Smoleński, Siewierski, y Czerniechowski;
 a Dziedziczny Xiąze Saski y Elektor &c.
 Dan w Warszawie Dnia VIII Miesiaca Sycznia Roku Pań-
 1700 Pomawania Naszego 11° Roku.

Augustus Rex.

X. Józef Franciszek Złonowski
 Kielecki Scholastyk, Warszaw
 Kanonik, I. kr. Mei Sekretarz

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and appears to be a list or series of entries.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and appears to be a list or series of entries.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and appears to be a list or series of entries.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and appears to be a list or series of entries.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and appears to be a list or series of entries.

Stanisław August z Bożej Łaski Król Polski
 Wielki Książę Litewski, Ruskim, Pruskim, Mazowie-
 cki, Żmudzi, Kyjowski, Wołyński, Podolski, Po-
 dlański, Inflancki, Smoleński, Siewierski y
 Czerniechowski. — Dan w Warszawie Dnia 10.
 Miesiąca Września Roku Pańskiego MDCCXXX.
 Panowania Naszego XV Roku.

Stanisław August Król.

N° 42.

Stanislaus Augustus Dei Gratia Rex Polo-
 nie, Magnus Dux Lithuanie, Rusie, Prusie,
 Masovie, Samogitie, Kyovie, Volhynie, Po-
 dolie, Podlachie, Liwonie, Smolenskie, Seve-
 rice, Czerniechowiegum

Datum Varavie Die XXV Mensis Novembris, Anno Do-
 mini MDCCXXXVI. Regni vero Nostri XXIII Anno.

Stanislaus Augustus Rex

Egnatius Janiszewski Secretarius
 et Sigilli Minoris Regni Secretarius.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Handwritten title or heading, possibly "Handwritten Chapter 1st".

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Handwritten title or heading, possibly "Handwritten Chapter 2nd".

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Walter's State of Indiana

ASHTON & TUBBS & HARRISON

—

THURSDAY, 2nd January, 1884

My dear Sir,

I have the pleasure to acknowledge the receipt of your letter of the 29th inst.

in relation to the above named matter.

I have also the pleasure to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities.

I am, Sir, very respectfully,
Yours,
W. H. HARRISON

—

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

—

Niektóre dzieła nakładowe

KSIEGARNIA RUBENA RAFAŁOWICZA.

EUGILDA, Roccia poemat Sylwiusza Pellico, przekład z Włoskiego in 18. Wilno 1840. kop. 30

FILOZOFIA i zasady Wista, dzieło pożyteczne dla osób wszelkiego stanu, płci i wieku. Wilno 1838 in 8. kop. 35.

FILOZOF SZWAJCARSKI, Powieść prawdziwa, tłumaczenie z Angielskiego przez J. K. roku 1840. kop. 45

HISTORIA Idzego Blassa z Santyllany, napisana przez Le Sage, wydanie nowe; 4 tomy in 12. Wilno 1841, rs. 1 kop. 80.

HOMILIE na niedziele całego roku, wydane przez X. Fr. X. Wolińskiego Zg. M. 2 t. in 8. Wilno 1839 rs. 1. kop. 20.

HRABIA LUDWIK. Powieść tłumaczona z dzieł Pani Montolicon przez Panią H. in 8. Warszawa. 1827. k. 35.

INSTRUKCYA Jakóba Sobieskiego Kasztelana Krakowskiego Ojca Króla Jana III.—Danu Orchowskiemu ze strony synów. Wydanie drugie przez Ks. L. A. Jucewicza in 8. Wilno 1840. kop. 40.

KUCHMISTRZ NOWY, czyli kuchnia udzielna dla osób osłabionych, w wieku podeszłym, tudzież do zdrowia powracających przez J. Szytlera. Wilno 1837 in 8. k. 75.

KUCHARZ dobrze usposobiony przez Jana Szytlera z dodaniem wielu nowych artykułów i przyłączeniem kuchni podróźnej, dla wygody podróźujących. Wydanie trzecie. Tomów 2. Wilno 1840 in 8. rs. 1 k. 50.

KUCHARKA OSZCZĘDNA, czyli przepisy łatwego i niekosztownego sporządzania potraw, opatrzenia spiżarni w potrzebne zapasy, dystylowania wódek i t. d. przez Jana Szytlera wydanie trzecie poprawione i pomnożone nowemi artykułami o kucyi i urządzaniu mięsiwa i ciast na święta wielkanocne; tudzież przydają się sposoby pewne i doświadczone robienia kiszek i salcesonów w rozmaitych gatunkach in 8. Wilno 1840. kop. 75.

LINKSMINE, prace literackie czyli Noworocznyk na rok 1841. in 8. Wilno. rs. 1 k. 20.

NAUKI o przykazaniach Boskich i Kościelnych o modlitwie, grzechach głównych i sakramentach ułożone przez 200 kapłanów pod przewodnictwem ks. Kossarta przeło-

żonego w seminarium S. Sulpiciusza. Tłumaczył na język Polski K. S. S. D. t. 3. in 8 Wilno, 1844. rs. 3.

O HEMOROIDACH, uwagi i postrzeżenia praktyczne. Warszawa 1840. kop. 45.

OBRAZY Jeruzalem i świętych okolic, wyjątek z listów o Wschodzie, Michaud i Poujoulat przełożył Ks. Ludwik Adam Jucewicz in 12. Wilno 1840. k. 45.

OBRAZY różnych powierzchownych postaci Napoleona. w epokach najważniejszych życia jego. Przez naoczego świadka kresłone. Tłumaczenie J. K. kop. 15.

PAN PODSTOLIC, albo czém jesteśmy, czém bydź możemy. Romans administracyjny przez E. T. Massalskiego tom: 5. St. Petersburg rs. 3 kop. 50.

PAN BOTT, powieść humorystyczna przez Pigault Lebrun. 4 tomy in 8. Wilno 1841. rs. 1 kop. 80.

PAMIĘTNIK Sir Hudsona Lowe, Gubernatora wyspy S. Heleny, tyczący się pobytu Napoleona na tejże wyspie. Tłumacz. przez J. K. W ozdobił litografowaną okładkę. roku 1840. kop. 90.

PAMIĘTNIKI D'Antony przez Alexandra Dumas, tłumaczył T. Wołczaski 1840. T. 2 rs. 1 kop. 10.

PODRÓŻ młodego Anacharsysa do Grecyi około połowy czwartego wieku przed erą Chrześciańską, prz. J. J. Barthelemy, przełożył z franc. Ł. Gołębiowski. 7 tomów z Atlasem in 8 Wilno 1841. rs. 6 k. 75.

PAN JASNOTKI, powieść Litewska z podań ludu przez Januarego Filipowicza. in 12. Wilno 1843. k. 40.

PRZEWODNIK do Nieba, wyborniesze zawierający zdania Ojców Świętych Kościoła i Filozofów dawnych, ułożony przez Kardynała Jan Boua. Tłumaczony z języka Łacińskiego przez K. S. S. D. in 16 Wilno. 1841. t. 2 rs. 1.

ROCZNIK Ogrodniczy przez autora Ogrodów Północnych. in 8 Wilno 1844. k. 60.

OSTATNIA z ziażat Słuckich, Kronika z czasów Zygmunta trzeciego przez J. I. Kraszewskiego z trzema rycinami. t. 3. Wilno 1841. in 12 rs. 3.

KSIEGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO

11397-KZ

